

BILAG 4

*STRATEGIER OG TILTAG TIL
UNDERSTØTTELSE AF STUDERENDES
LÆRINGSUDBYTTE PÅ VIDEREGÅENDE
UDDANNELSER*

UDARBEJDET AF RAMBØLL FOR UDVALG
FOR KVALITET OG RELEVANS I DE
VIDEREGÅENDE UDDANNELSER

Udvalg for Kvalitet og Relevans
i de Videregående Uddannelser

BILAG 4

STRATEGIER OG TILTAG TIL UNDERSTØTTELSE AF STUDERENDES LÆRINGSUDBYTTE PÅ VIDEREGÅENDE UDDANNELSER

UDARBEJDET AF **RAMBØLL** FOR UDVALG
FOR KVALITET OG RELEVANS I DE
VIDEREGÅENDE UDDANNELSER

Til

Sekretariatet for Udvalg for Kvalitet og Relevans i de Videregående Uddannelser

Dokumenttype

Rapport

Dato

November 2014

STRATEGIER OG TILTAG TIL UNDERSTØTTELSE AF STUDE- RENDES LÆRINGSUDBYTTE PÅ VIDEREGÅENDE UDDANNEL- SER

AFRAPPORTERING

INDHOLD

1.	Resumé	1
2.	Indledning	3
2.1	Baggrund og formål	3
2.2	Metode og datagrundlag	4
2.2.1	Datagrundlag	4
2.2.2	Behandling og afrapportering af data	4
2.3	Læsevejledning	5
3.	Strategier, mål og økonomiske prioriteringer af de studerendes læringsudbytte	6
3.1	Den centrale ledelses fokus på de studerendes læring	6
3.1.1	Ansvar for opfølgning på strategier og mål inden for de konkrete fokusområder	6
3.1.2	Nøgletal og informationer om de studerendes læringsudbytte	8
3.2	Strategier og mål inden for konkrete fokusområder	9
3.2.1	Strategi med konkrete mål for de studerendes faglige udbytte af uddannelsen	10
3.2.2	Strategi med konkrete mål for de studerendes tilegnelse af kompetencer, der er centrale for dimittendernes beskæftigelsesmuligheder	12
3.2.3	Strategi med konkrete mål for den pædagogiske kvalitet i undervisningen	13
3.3	Økonomiske prioriteringer	15
4.	Konkrete tiltag til understøttelse af de studerendes læringsudbytte	18
4.1	Internationalisering af uddannelserne	18
4.2	Undervisningsformer	19
4.3	Styrkelse af et erhvervsrettet fokus i uddannelser	20
4.4	Tilrettelæggelse og evaluering af uddannelser	21
4.5	Eksamensformer	22
4.6	Fagligt og socialt studiemiljø	23
4.7	Kompetenceudvikling af undervisere	24
4.8	Videndeling og tværfagligt samarbejde blandt undervisere	25
5.	Centrale tiltag til og barrierer for at fremme de studerendes læringsudbytte i uddannelserne	27
5.1	Centrale tiltag til at fremme de studerendes læringsudbytte	27
5.2	De største barrierer for at fremme de studerendes læringsudbytte	28

BILAG

Bilag 1: Spørgeskema

1. RESUMÉ

Rambøll Management Consulting har i perioden juni-oktober 2014 bistået Sekretariatet for Udvælg for Kvalitet og Relevans i de Videregående Uddannelser med en afrapportering af spørgeskemaundersøgelsen *"Ledelsesmæssige tiltag for understøttelse af de studerendes læring"*, der er udsendt til den centrale ledelse på alle landets videregående uddannelsesinstitutioner.

Spørgeskemaundersøgelsen gennemføres som led i *"Undersøgelse af institutionernes indsats for at understøtte de studerendes læring i de videregående uddannelser"* og baserer sig på besvarelser fra ni ud af 10 af landets videregående uddannelsesinstitutioner. Formålet med spørgeskemaundersøgelsen har været dels at få indblik i uddannelsesinstitutionernes strategiske arbejde med de studerendes læring, dels at afdække centrale tiltag og barrierer, der henholdsvis kan fremme eller hæmme de studerendes læringsudbytte. Spørgeskemaundersøgelsen har undersøgt følgende tre dele:

- Del 1: Strategier, mål og økonomiske prioriteringer af de studerendes læringsudbytte
- Del 2: Konkrete tiltag for understøttelse af de studerendes læringsudbytte
- Del 3: Forslag til at fremme de studerendes læringsudbytte i uddannelserne.

Afrapporteringen af del 1 viser, at

- Der generelt er et strategisk fokus på de studerendes læringsudbytte hos den centrale ledelse (rektor, direktion eller tilsvarende).
- Opfølgningen på de studerendes læringsudbytte oftere sker decentralt end centralt. Den centrale opfølgning (fra rektor, direktion eller tilsvarende og bestyrelse) er oftest en årlig opfølgning, og generelt baserer denne sig på kvantitative nøgletal og dialoger mellem den centrale og decentrale ledelse.
- Langt størstedelen af uddannelsesinstitutionerne har beskrevet strategier inden for de tre fokusområder:
 - ✓ Strategier for *fagligt udbytte* indeholder særligt strategiske mål for et godt studie- og læringsmiljø og internationalisering af uddannelserne
 - ✓ Strategier for de *studerendes tilegnelse af kompetencer* omhandler primært samarbejde med erhvervslivet/aftagere, opbyggelse af innovationskompetencer hos studerende og praksisnære uddannelser
 - ✓ Strategier for *den pædagogiske kvalitet* indeholder primært strategiske mål for pædagogisk kompetenceudvikling af undervisere og pædagogik og didaktik i undervisningen.

Afrapporteringen af del 2 viser, at

- Uddannelsesinstitutionerne fremhæver en række konkrete tiltag, som de arbejder med for at styrke de studerendes læringsudbytte. På tværs af uddannelsesinstitutionernes besvarelser er otte tværgående temaer for deres tiltag rettet mod de studerendes læringsudbytte. Eksempler herpå er *stærkelse af et erhvervsrettet fokus i uddannelserne, tilrettelæggelse og evaluering af uddannelser og kompetenceudvikling af undervisere*.
- For alle typer af videregående uddannelsesinstitutioner fremgår tiltag inden for stort set alle temaerne, dvs. at der er en del fællesnævner i forhold til, hvordan man *konkret* arbejder med at styrke de studerendes læringsudbytte.

Afrapporteringen af del 3 viser, at

- Uddannelsesinstitutionerne fremhæver, at tiltag rettet mod *tilrettelæggelse af undervisningen* og *opkvalificering af underviserne* er de væsentligste for de studerendes læringsudbytte.
- Uddannelsesinstitutionerne oplever *de centrale rammer og styringen fra statens side* og *de studerendes motivation og engagement i undervisning samt deres studieaktivitet* som barrierer for indsatsen i forhold til at opnå styrket læringsudbytte for de studerende.

Afrapporteringen af spørgeskemaundersøgelsen viser, at der på tværs af uddannelsesinstitutionernes besvarelser er en række fællestræk i forhold til alle tre dele – både i forhold til, hvordan de følger (op på) de studerendes læringsudbytte, samt hvilke centrale strategier og centrale konkrete tiltag de har.

2. INDLEDNING

Rambøll Management Consulting (herefter Rambøll) har i perioden juni-oktober 2014 bistået Sekretariatet for Udvalg for Kvalitet og Relevans i de Videregående Uddannelser (herefter Sekretariatet) med en række aktiviteter relateret til *"Undersøgelse af institutionernes indsats for at understøtte de studerendes læring i de videregående uddannelser"*.

Nærværende rapport indeholder en tværgående afrapportering af en række videregående uddannelsesinstitutioners besvarelser af et spørgeskema udsendt til de centrale ledelser primo juli 2014.

Rapporten beskriver strategier, strategiske prioriteringer og konkrete indsatser, som man arbejder med fra ledelsens side på de videregående uddannelsesinstitutioner i disse år. Rapporten udgør et selvstændigt bilag til Udvalget for Kvalitet og Relevans i de Videregående uddannelsers (herefter Udvalget) delrapport 2 og har således fungeret som et blandt flere input til Udvalgets vurderinger af, hvordan uddannelsesinstitutionerne arbejder med at understøtte de studerendes læringsudbytte.

2.1 Baggrund og formål

Udvalget har, jf. deres kommissorium, til opgave at komme med anbefalinger til, hvordan kvalitet, relevans og sammenhæng kan styrkes i de danske videregående uddannelser.

I forbindelse med forberedelsen af Udvalgets delrapport 2 har Sekretariatet bedt Rambøll om at behandle og afrapportere besvarelserne af en spørgeskemaundersøgelse til de videregående uddannelsesinstitutioners ledelser. Undersøgelsen har været udsendt af Sekretariatet til alle videregående uddannelsesinstitutioner. Undersøgelsen har stillet skarpt på det strategiske arbejde med *de studerendes læringsudbytte* og skal blandt andet supplere viden indhentet fra henholdsvis studerende og undervisere på de videregående uddannelser.

Formålet med nærværende rapport er at få et indblik i, hvordan de videregående uddannelsesinstitutioner arbejder på strategisk niveau med at understøtte de studerendes læringsudbytte i uddannelserne. Afrapporteringen indeholder således ikke vurderinger af kvaliteten af uddannelsesinstitutionernes strategiske arbejde med de studerendes læringsudbytte eller deres kvalitetssikringssystemer.

Rapporten giver *eksempler* på, hvordan uddannelsesinstitutionerne arbejder med de studerendes læringsudbytte i form af strategier, politikker, mål og konkrete opfølgningstiltag. Der er på den baggrund tale om et *øjebliksbillede*, der netop skal give et indblik i uddannelsesinstitutionernes strategiske praksis. Rapporten har derfor ikke haft som formål at foretage en heldækkende kortlægning på området.

I forlængelse heraf er rapporten overvejende af beskrivende karakter, og de anvendte eksempler (fremhævet i tekst og bokse) er ikke nødvendigvis udtryk for *best practice* inden for et givet felt. Beskrivelsen og eksemplerne har snarere til formål at tydeliggøre *bredden* i den videregående uddannelsessektor, der er præget af stor diversitet, for så vidt angår størrelse, mål og opgavevaretagelse.

I rapporten prioriterer vi at beskrive strategier og konkrete tiltag i tematikker på tværs af besvarelserne fra de forskellige typer af uddannelsesinstitutioner, men fremhæver, hvor det er relevant, særlige tendenser inden for uddannelsesinstitutionstyperne eller forskelle mellem de forskellige typer af uddannelsesinstitutioner. På den måde fremgår i rapporten først en generel beskrivelse på tværs af besvarelserne, hvorefter eventuelle forskelle mellem uddannelsesinstitutionerne er fremhævet.

2.2 Metode og datagrundlag

Undersøgelsen er primært gennemført som en spørgeskemaundersøgelse blandt uddannelsesinstitutionerne. Herudover har Udvalget foretaget besøg på udvalgte uddannelsesinstitutioner blandt andet med henblik på at kvalificere og uddybe udvalgte besvarelser gennem dialog med uddannelsesinstitutionens ledelse, medarbejdere og studerende. Dialogen med uddannelsesinstitutionerne indgår i rapporten som baggrundsinformation og er derfor ikke fremhævet særskilt i rapporten.

2.2.1 Datagrundlag

Behandling og afrapportering af data i nærværende rapport er baseret på 29 uddannelsesinstitutioners besvarelse af det af Sekretariatet udsendte spørgeskema om uddannelsesinstitutionernes indsats for at understøtte de studerendes læring i de videregående uddannelser. Den samlede population fordeler sig på syv universiteter, syv erhvervsakademier, otte professionshøjskoler, fire maritime uddannelsesinstitutioner og tre kunstneriske uddannelsesinstitutioner.

Spørgeskemaet har bestået af spørgsmål, der relaterer til tre følgende dele ved de studerendes læringsudbytte i uddannelserne:

- Del 1: Strategier, mål og økonomiske prioriteringer af de studerendes læringsudbytte
- Del 2: Konkrete tiltag for understøttelse af de studerendes læringsudbytte
- Del 3: Forslag til at fremme de studerendes læringsudbytte i uddannelserne.

Under hver del fremgik en række åbne spørgsmål, hvor uddannelsesinstitutionen fik mulighed for at beskrive strategier, mål, tiltag eller andet på ½-1 side. For enkelte spørgsmål var der tilføjet en lukket svarkategori, som skulle afkrydses forud for den åbne beskrivelse. Spørgeskemaet er vedlagt som bilag 1.

Spørgeskemaet blev udsendt til 33 videregående uddannelsesinstitutioner. 29 har besvaret spørgeskemaet, hvilket vil sige, at undersøgelsen baserer sig på besvarelser fra ca. ni ud af 10 af landets videregående uddannelsesinstitutioner.

2.2.2 Behandling og afrapportering af data

Forud for gennemgangen af uddannelsesinstitutionernes besvarelser udarbejdede Rambøll i tæt samarbejde med Sekretariatet en analysetilgang, som havde til formål at systematisere gennemgangen af de kvalitative besvarelser, som i høj grad varierer på tværs af uddannelsesinstitutionerne. Nogle uddannelsesinstitutioner har givet korte besvarelser med henvisning til centrale strategier og dokumenter, mens andre har beskrevet strategier, mål, tiltag m.v. ved at uddybe på flere sider for hvert spørgsmål. Endelig er der uddannelsesinstitutioner, der har svaret særdeles kort uden henvisning til centrale dokumenter.

På grund af variationen i besvarelserne har Rambøll i dialog med Sekretariatet valgt, at afrapporteringen overvejende baserer sig på uddannelsesinstitutionens egen besvarelse, samt i begrænset omfang de(n) vedlagte strategi(er) og/eller dokumenter, der henvises til i besvarelsen. Det vil sige, at afrapporteringen afspejler uddannelsesinstitutionernes besvarelser, og giver derfor ikke nødvendigvis det fulde billede af anvendelsen af strategier og tiltag for de studerendes læringsudbytte på landets uddannelsesinstitutioner.

I første del af spørgeskemaundersøgelsen blev uddannelsesinstitutionerne bedt om at angive **centrale strategier og mål** for tre fokusområder. For hvert strategiske fokusområde gennemgik Rambøll uddannelsesinstitutionernes besvarelser og sammenfattede strategierne samt de anførte mål for fokusområdet i tematikker. Strategier, der kun i meget begrænset omfang relaterer til fokusområdet eller besvarelser, hvor uddannelsesinstitutionen har angivet tiltag i stedet for en central strategi, er ikke medtaget i afrapporteringen af strategierne.

Uddannelsesinstitutionerne er i første del af spørgeskemaet også blevet spurgt til deres økonomiske prioriteringer af centrale tiltag for at understøtte de studerendes læring. Prioriteringerne rapporteres i en oversigt og samles i tematikker. Uddannelsesinstitutionerne kunne samtidig indikere mængden af afsatte ressourcer til de centrale tiltag. Dette afrapporteres ved, at det angives, hvorvidt uddannelsesinstitutionen har indikeret, at de har afsat ressourcer til tiltaget eller ej.

I anden del af spørgeskemaundersøgelsen blev uddannelsesinstitutionerne bedt om at angive **konkrete tiltag for understøttelse af de studerendes læringsudbytte** målrettet uddannelsernes indhold og tilrettelæggelse, de studerende og underviserne. For hver af disse typer af tiltag gennemgik Rambøll uddannelsesinstitutionernes besvarelser og sammenfattede dem i tematikker. Tiltag og eksempler, der ikke er målrettet hverken uddannelsernes indhold og tilrettelæggelse, de studerende eller underviserne, indgår ikke i afrapporteringen.

I tredje del af spørgeskemaundersøgelsen blev uddannelsesinstitutionerne bedt om at angive de centrale **tiltag, som bedst understøtter de studerendes læring, samt hvilke barrierer de oplever** som de mest markante for et bedre læringsudbytte blandt studerende. Rambøll gennemgik uddannelsesinstitutionernes besvarelser og grupperede dem efter temaer, hvorefter de afrapporteredes med dertilhørende eksempler.

Sammenfattende består afrapporteringen af en gennemgang af de strategier og konkrete tiltag, der relaterer til de valgte fokusområder og som er målrettet uddannelsernes indhold og tilrettelæggelse, de studerende eller underviserne. Strategier og konkrete tiltag er systematisk kategoriseret og tematiseret inden afrapportering.

2.3 Læsevejledning

Rapporten indeholder foruden resumé og nærværende indledning tre kapitler:

- Kapitel 3 redegør for uddannelsesinstitutionernes strategier, mål og økonomiske prioriteringer af de studerendes læringsudbytte
- Kapitel 4 belyser uddannelsesinstitutionernes konkrete tiltag for understøttelse af de studerendes læringsudbytte
- I kapitel 5 beskrives uddannelsesinstitutionernes forslag til at fremme de studerendes læringsudbytte i uddannelserne samt barrierer for et bedre læringsudbytte blandt de studerende.

I kapitel 3 er uddannelsesinstitutionernes strategier og mål beskrevet på et **overordnet niveau** med enkelte eksemplificeringer til at illustrere det generelle billede. Især første del af kapitel 3 (afsnit 3.1) er en overordnet beskrivelse af den centrale ledelses fokus på de studerendes læringsudbytte, hvor anden del (afsnit 3.2) redegør mere detaljeret for de enkelte fokusområder. I kapitel 4 fremgår uddannelsesinstitutionernes konkrete tiltag, som i højere grad end kapitel 3 afspejler, hvordan uddannelsesinstitutionerne **konkret** arbejder med opfyldelse af deres strategier for de studerendes læringsudbytte. I kapitel 5 løftes afrapporteringen igen op på et mere overordnet niveau, hvor uddannelsesinstitutionernes besvarelser beskrives samlet.

Rapporten omfatter desuden et bilag:

- Bilag 1: Spørgeskema udsendt til uddannelsesinstitutionernes ledelser.

3. STRATEGIER, MÅL OG ØKONOMISKE PRIORITERINGER AF DE STUDERENDES LÆRINGSUDBYTTE

Indeværende kapitel indeholder en tværgående beskrivelse af de videregående uddannelsesinstitutioners ledelsesmæssige strategier, målsætninger og økonomiske prioriteter i forhold til understøttelse af de studerendes læringsudbytte af uddannelserne. Første afsnit beskriver overordnet den centrale ledelses fokus på de studerendes læring, herunder hvem der følger op, og hvor hyppig en opfølgning der er tale om. I det efterfølgende afsnit beskrives, hvilke strategier og mål uddannelsesinstitutionerne har inden for konkrete fokusområder. Det afsluttende afsnit indeholder en oversigt over uddannelsesinstitutionernes økonomiske prioriteringer og tiltag for at understøtte de studerendes læringsudbytte.

3.1 Den centrale ledelses fokus på de studerendes læring

Af uddannelsesinstitutionernes besvarelser fremgår det, at det er ganske udbredt på uddannelsesinstitutionerne at have et strategisk fokus på de studerendes læring hos den centrale ledelse. Det er ofte både rektor, direktionen og de uddannelsesansvarlige (uddannelseschef, områdechefer, institutledere o. lign.), der følger de studerendes læring og har fokus herpå.

3.1.1 Ansvar for opfølgning på strategier og mål inden for de konkrete fokusområder

Af besvarelserne fremgår det, at det på langt størstedelen af uddannelsesinstitutionerne er den centrale ledelse (rektor, direktion eller tilsvarende), der følger op på strategier og mål, og at bestyrelsen inddrages i denne opfølgning på flertallet af uddannelsesinstitutionerne. Afhængigt af uddannelsesinstitutionernes størrelse og organisering inddrager enkelte uddannelsesinstitutioner endvidere det decentrale ledelsesniveau (fakultets- eller institutledelse), hvor de større flerfakultære uddannelsesinstitutioner i enkelte tilfælde inddrager flere decentrale ledelsesniveauer (både fakultets- og institutledelse).

Den centrale ledelse udformer typisk rammerne for opfølgningen, udarbejder centrale strategier og følger de studerendes læring gennem rapporter og nøgletal (anvendelse af nøgletal uddybes i næste afsnit), som drøftes med decentrale ledelsesniveauer (fakultetsledere, institutledere, områdechefer, studieledere o. lign.). I erhvervsakademiernes, professionshøjskolernes og til dels universiteternes besvarelser angives det endvidere, at bestyrelsen generelt indgår i den årlige opfølgning på de studerendes læringsudbytte. Bestyrelserne modtager typisk en årsrapport eller kvalitetsrapport, som de skal godkende og evt. drøfte. Eksempelvis beskriver en professionshøjskole: *"Bestyrelsen gør en overordnet status på kvalitetsarbejdet én gang årligt og drøfter i denne sammenhæng også udbudsstruktur, herunder behovet for at sammenlægge eller udvide antallet af udbudssteder, herunder oprette og lukke uddannelser. Bestyrelsen modtager i denne sammenhæng også en samlet status på kvalitetsarbejdet og de overordnede udfordringer på uddannelsen, hvilket bl.a. sker via drøftelse af centrale nøgletal"*.

På flere uddannelsesinstitutioner foregår drøftelserne i centrale ledelsesfora (direktionsmøder, chefgruppemøder o. lign.) og i kvalitets-/uddannelsesudvalg samt i mere uformelle møder, som den øverste ledelse indkalder den relevante decentrale ledelse til. Formålet med drøftelserne kan være af generel karakter, hvor samtlige nøgletal og informationer om de studerendes læringsudbytte drøftes, eller have et konkret fokus på et område, hvor der er kritiske nøgletal eller problemstillinger, der særligt skal drøftes. De generelle drøftelser foregår som oftest i eksisterende fora, hvor de konkrete drøftelser både foregår i og uden for de eksisterende fora. Eksempelvis beskriver et erhvervsakademi, at de afholder *"ledelsesmøder hver 14. dag mellem program-, center- og funktionschefer samt direktionen, og at der hvert kvartal er møder mellem hver enkelt chef og direktionen, hvor aktuelle problemstillinger, herunder de studerendes læringsudbytte/kvaliteten i uddannelserne, adresseres"*.

I boksen nedenfor fremgår et eksempel på, hvordan den centrale ledelse fordeler ansvar og opfølgningen på uddannelsesinstitutionen. Eksemplet er fra Københavns Universitet, der både har central og decentral opfølgning på de studerendes læringsudbytte.

Boks 1: Eksempel på, hvordan den centrale ledelse følger udviklingen i de studerendes læringsudbytte i uddannelserne¹

Ansvar på centralt ledelsesniveau

Københavns Universitets ledelse har det overordnede ansvar for, at der bliver fulgt op på de strategiske målsætninger for de studerendes læring.

Den centrale ledelse har de seneste år gennemført besøgsrunder hos fakultetsledelserne med deltagelse af institutledere, studieledere og undervisere, hvor studiedata for hver enkelt uddannelse gennemgås og drøftes.

Ansvar på decentralt ledelsesniveau

Det daglige arbejde med implementering af de strategiske målsætninger i konkrete handlingsplaner foregår lokalt på fakulteterne, på institutter, i studienævn og øvrige uddannelsesrelaterede udvalg. Dette betyder, at fakultetsledelserne har ansvar for opfølgningen lokalt inden afrapportering til Københavns Universitets centrale ledelse.

Det er studienævnene og studielederne, der varetager det faglige udviklingsarbejde og dermed den direkte sikring af de studerendes læringsudbytte.

Opfølgning

Københavns Universitets ledelsesteam (rektorat og dekaner) har i samarbejde med Københavns Universitets direktion (rektorat) ansvar for at følge op på fakulteternes afrapportering på kvalitetssikring af uddannelserne. Ledelsen har ansvar for at følge op på fakulteternes afrapportering.

Efter fakultetets afrapportering gennemgår Københavns Universitets ledelse denne. Såfremt et fakultet ikke lever op til de fastsatte milepæle, går Københavns Universitets ledelse i dialog med dekanen for at finde årsagen til den manglende performance. Herefter godkender Københavns Universitets ledelse afrapporteringen.

Københavns Universitet retter fra centralt hold henvendelse til fakultetsledelserne, når det er tid for afrapportering.

Kilde: Københavns Universitets besvarelse.

Af uddannelsesinstitutionernes besvarelser fremgår det, at den decentrale opfølgning varierer en del på tværs af uddannelsesinstitutionerne. På omkring halvdelen af uddannelsesinstitutionerne er der høj grad af decentral forankring, hvor studielederne/uddannelseslederne (dvs. de ansvarlige for den praktiske tilrettelæggelse af den pågældende uddannelse) indgår i opfølgningen ved at lave rapporter til eller deltage i møder med den centrale ledelse. Disse uddannelsesinstitutioner angiver processer, der er vedtaget fra centralt hold for at sikre, at den decentrale opfølgning sker. Eksempelvis udformes forskellige rapporter som kvalitetsrapporter, kvalitetsberetninger, uddannelsesberetninger og/eller handleplaner, der tilgår det centrale ledelsesniveau for at sikre, at den decentrale opfølgning sker.

Enkelte uddannelsesinstitutioner angiver, at studienævn og uddannelsesudvalg også indgår i den decentrale opfølgning på strategier og mål for de studerendes læringsudbytte, mens andre uddannelsesinstitutioner angiver, at de har et tværgående kvalitetsorgan, som har ansvar for den tværgående opfølgning på strategier og mål for de studerendes læringsudbytte.

¹ Det fremgår ikke af Københavns Universitets besvarelse, hvordan bestyrelsen indgår i opfølgningen på de studerendes læringsudbytte.

Hyppigheden, hvormed uddannelsesinstitutionerne følger op på strategier og mål inden for de forskellige fokusområder, varierer på tværs af uddannelsesinstitutionerne. Det fremgår, at omkring halvdelen af uddannelsesinstitutionerne følger op hver 6. måned eller oftere, mens flertallet følger op hver 6. måned til årligt. Få uddannelsesinstitutioner har angivet, at de følger op sjældnere end årligt.²

Af uddannelsesinstitutionernes besvarelser fremgår det desuden, at hyppigheden af opfølgningen varierer afhængigt af, hvilket ledelsesniveau det undersøges for. På tværs af uddannelsesinstitutionerne vil opfølgningen typisk være, at

- Den centrale ledelse (herunder bestyrelsen) følger op hver 6. måned til årligt
- Den decentrale ledelse følger op hver 3.-6. måned
- Uddannelsesniveaue (studieledere, uddannelsesudvalg, studienævn o. lign.) følger op hver 3. måned eller oftere.

Sammenfattende fremgår det af uddannelsesinstitutionernes besvarelser, at der på langt størstedelen af uddannelsesinstitutionerne både er en central og decentral opfølgning på de studerendes læringsudbytte, hvor den decentrale opfølgning foregår hyppigere end den centrale opfølgning, der i højere grad sker årligt.

3.1.2 Nøgletal og informationer om de studerendes læringsudbytte

I opfølgningen indgår på langt størstedelen af uddannelsesinstitutionerne kvantitative data i den centrale ledelses opfølgning på de studerendes læring. De hyppigst anvendte nøgletal er:

- De studerendes karakterer og eksamensresultater
- Evalueringer fra de studerende af undervisning og tilfredshed
- Beskæftigelsestal og dimittendundersøgelser
- Frafald og gennemførelsestal.

På tværs af uddannelsesinstitutionerne er der dog forskel på, hvor udbredt anvendelse af de ovenstående nøgletal er. Af universiteternes besvarelser fremgår det, at der primært er fokus på de studerendes evalueringer af undervisningen og deres faglige udbytte samt tal for gennemførelse og frafald. Erhvervsakademierne fremhæver, at de følger de studerendes læringsudbytte gennem karakterer og eksamensresultater samt gennem tilfredshedsundersøgelser blandt de studerende. Professionshøjskolerne angiver, at de typisk følger de studerendes læringsudbytte gennem flere centrale nøgletal, hvor karakterer, eksamensresultater, studerendes evalueringer af undervisning og tilfredshed og beskæftigelsestal er særligt udbredte. De maritime uddannelsesinstitutioner angiver ligeledes, at de følger flere nøgletal, men det varierer en del på tværs af uddannelsesinstitutionerne, hvor kun karakterer og eksamensresultater går igen for dem alle. Derfor fremgår et eksempel på opfølgning ved hjælp af nøgletal.

² Uddannelsesinstitutionerne har kunnet angive mere end et svar, hvorfor afrapporteringen ikke summer til 29 uddannelsesinstitutioner.

Boks 2: Eksempel på opfølgning ved hjælp af nøgletal

Syddansk Universitet har med udviklingen af WhiteBook, universitetets data warehouse på uddannelsesområdet, muliggjort en systematisk monitorering af og opfølgning på uddannelsernes nøgletal.

Eksempelvis indgår følgende seks nøgletal for uddannelseskvalitet systematisk i uddannelsesberetninger for alle heltidsuddannelser:

- Frafald
- Studietid
- Undervisningsaktivitet
- Beskæftigelse
- Forskningsdækning (VIP/DVIP-ratio og STUD/VIP-ratio)
- Internationalisering (indgående/udgående studerende).

Den centrale ledelse har i *Notat om nøgletal* defineret, hvornår de seks nøgletal vurderes tilfredsstillende.

Eksempelvis er grænseværdien for utilfredsstillende nøgletal for frafald på bacheloruddannelserne, hvis frafaldet enten er over hovedområdet (landsplan) +33 pct. eller over 20 pct. for det senest opgjorte år.

Status på uddannelsernes nøgletal indgår i den centrale ledelses behandling af universitetets uddannelsesberetning. Utilfredsstillende nøgletal skal analyseres og forklares, og der skal træffes beslutning om eventuel iværksættelse af tiltag for at rette op på forholdene.

Kilde: Syddansk Universitets besvarelse.

Udover de mest udbredte nøgletal fremhæver enkelte uddannelsesinstitutioner i deres besvarelser, at de anvender nøgletal for undervisningsaktivitet, censorvurderinger, dimittend- og aftagerundersøgelser samt kvalitative data (fx uddybende interviews med de studerende) i den centrale ledelses opfølgning på de studerendes læringsudbytte.

Af uddannelsesinstitutionernes besvarelser fremgår det eksplicit, at der på baggrund af opfølgning på nøgletal og informationer om de studerendes læringsudbytte på flertallet af uddannelsesinstitutionerne udformes en handleplan for det fremadrettede arbejde med de studerendes læringsudbytte. Det fremgår ikke, hvilke konsekvenser der drages af utilfredsstillende nøgletal og rapporter om de studerendes læringsudbytte.

Samlet set fremgår det af uddannelsesinstitutionernes besvarelser, at de generelt set følger de studerendes læringsudbytte gennem centrale nøgletal, samt at der er procedurer for, hvordan der følges op på nøgletallene efterfølgende.

3.2 Strategier og mål inden for konkrete fokusområder

Uddannelsesinstitutionerne er blevet bedt om at angive, om der på uddannelsesinstitutionens centrale ledelsesniveau er udarbejdet en strategi med konkrete mål for følgende fokusområder, der relaterer til de studerendes læringsudbytte:

1. Strategi med konkrete mål for de studerendes **faglige udbytte** af uddannelsen
2. Strategi med konkrete mål for de studerendes **tilegnelse af kompetencer, der er centrale for dimittendernes beskæftigelsesmuligheder**
3. Strategi med konkrete mål for **den pædagogiske kvalitet i undervisningen**.

Foruden de tre nævnte fokusområder havde uddannelsesinstitutionerne mulighed for at angive strategier med konkrete mål for andet, der relaterer sig til de studerendes læringsudbytte. Lidt

under halvdelen af uddannelsesinstitutionerne har benyttet denne mulighed. De nævner fx strategier for internationalisering, digitalisering m.v., men eftersom disse temaer behandles andre steder i rapporten, afrapporteres denne del af spørgeskemaet ikke selvstændigt.

Af uddannelsesinstitutionernes besvarelser fremgår det, at hovedparten af uddannelsesinstitutionerne på centralt ledelsesniveau har udarbejdet en strategi med konkrete mål for de tre førstnævnte fokusområder. Af disse er langt størstedelen af strategierne for de studerendes faglige udbytte af uddannelsen og for de studerendes tilegnelse af kompetencer beskrevet med konkrete mål for fokusområdet. Flertallet af strategierne for den pædagogiske kvalitet i undervisningen er ligeledes beskrevet med konkrete mål for fokusområdet. Få uddannelsesinstitutioner har centrale strategier for størstedelen af uddannelserne på uddannelsesinstitutionen i stedet for en central strategi på området.

Nærværende afsnit består af tre underafsnit, der behandler de tre strategiske fokusområder enkeltvist med fokus på, hvad der går på tværs af de forskellige uddannelsesinstitutioners strategier. Hvor det er relevant, beskrives forskelle på tværs af de forskellige typer af uddannelsesinstitutioner og øvrige tematikker i strategierne. Afsnittet giver et indblik i, hvad uddannelsesinstitutionerne strategisk betoner som væsentligt i deres arbejde med kvalitet og de studerendes læringsudbytte.

3.2.1 Strategi med konkrete mål for de studerendes faglige udbytte af uddannelsen

Der er på tværs af uddannelsesinstitutionerne stor variation i forståelsen af *fagligt udbytte* og derfor også stor variation i, hvilke mål der indgår i deres strategier for de studerendes faglige udbytte. Fagligt udbytte er ikke nærmere defineret i det udsendte spørgeskema, og omkring halvdelen af uddannelsesinstitutionerne fremhæver derfor også, at deres mål for fagligt udbytte fremgår af deres studieordninger og bekendtgørelser – typisk i form af viden, færdigheder og kompetencer for den pågældende uddannelse.

På tværs af uddannelsesinstitutionernes besvarelser fremgår der dog for omkring halvdelen af strategierne mål om *et godt studie- og læringsmiljø* og *internationalisering*, der begge har til formål at understøtte de studerendes faglige udbytte.

Generelt er der i strategierne for de studerendes faglige udbytte fokus på at skabe et *studie- og læringsmiljø*, der understøtter, at de studerende har en høj og udbytterig studieaktivitet. Universiteterne og erhvervsakademierne angiver strategiske mål for at opnå et højt fagligt niveau gennem et godt studiemiljø blandt andet med fokus på, at de studerende har en tæt kontakt med deres vejledere og medstuderende, og at der er et inspirerende læringsmiljø. Professionshøjskolerne, de kunstneriske uddannelsesinstitutioner og de maritime uddannelsesinstitutioner fremhæver i højere grad strategiske mål relateret til at skabe et miljø, hvor de studerende tager ansvar for egen læring, har en høj studieaktivitet – også mellem undervisningslektionerne – og har en oplevelse af tilhørsforhold og faglig sammenhæng i uddannelsen.

Et eksempel på en strategi med konkrete mål for de studerendes faglige udbytte er professionshøjskolen University College Nordjyllands strategi, UCN strategi 2015, hvor hvert fokusområde i strategien har tilknyttede delmål og målsætninger. Uddrag af strategien er beskrevet i boksen nedenfor.

Boks 3: Eksempel på en strategi for de studerendes faglige udbytte af uddannelsen**Overordnet strategisk fokusområde:**

Virkeligheden som læringsrum.

Konkrete delmål for fokusområdet:

1. Udvikling af en University College Nordjylland (UCN) læringstilgang
2. Tværfaglighed og fleksibilitet
3. Læring og IT.

Målsætninger inden for første delmål:

- a. Virkeligheden som læringsrum skal udfoldes gennem udvikling af et UCN-koncept for praksisbaseret læring, som adressering af et uopfyldt aktuelt behov for en egentlig professionshøjskolelæring og for en fælles læringsforståelse på tværs af organisationen.
- b. UCNs læringstilgang skal udfordre traditioner og kendte metoder inden for læring og uddannelse og skal fokusere på, hvordan de studerende gøres yderligere praksisparate i forhold til fremtidens virkelighed gennem både faglig og personlig udvikling. Samtidig skal der ske en intern spredning af viden og kompetencer i forhold til anvendelse af forskellige undervisningsmetoder.
- c. Læringstilgangen skal understøtte en styrket aktivering af studerende i organisation og gennemførelse af uddannelserne, herunder gennem involvering af de studerende som undervisningsassistenter og faglige ressourcer. Læringstilgangen skal endvidere understøtte et styrket læringsudbytte gennem initiativer, der styrker de studerendes studiekompetence.
- d. At virkeligheden er læringsrummet for studerende ved UCN skal afspejles i, at det er en grundlæggende forventning, at studerendes afsluttende opgaver tager afsæt i institutionens forsknings- og udviklingsprojekter og/eller et konkret samarbejde med ekstern aktør fra praksis.

Kilde: University College Nordjyllands besvarelse.

Af uddannelsesinstitutionernes besvarelser fremgår desuden et generelt fokus på at øge de studerendes faglige udbytte gennem *internationalisering* af uddannelserne. Eksempelvis opstiller de mål om; at øge antallet af studerende, der tager på udveksling, at sikre, at det faglige niveau er på højde med internationale standarder og at få flere internationalt (orienterede) undervisere. Det fremgår særligt af erhvervsakademiernes besvarelser, at de har fokus på *internationalisering*, men også enkelte universiteter og kunstneriske uddannelser fremhæver dette fokus.

Som nævnt afspejler besvarelserne også, at uddannelsesinstitutionernes strategier er forskellige, og de strategiske målsætninger for de studerendes faglig udbytte varierer derfor tilsvarende på tværs af de forskellige typer af uddannelsesinstitutioner.

Universiteterne angiver eksempelvis, at de har strategiske mål for videns- og forskningsbaseret af uddannelserne gennem forskningsbaseret undervisning, inddragelse af studerende i aktiviteter tilknyttet et forskningsmiljø og de studerendes tilegnelse af kompetencer i at kunne anvende forskningsmetoder og gennemføre forskning. Erhvervsakademierne beskriver i højere grad strategiske mål om at løfte det faglige udbytte ved at integrere innovation i uddannelserne og skabe rum for, at de studerende kan deltage i innovationsaktiviteter. Dette relaterer samtidig til deres mål om at have tæt samarbejde med erhvervslivet. Af professionshøjskolernes besvarelser fremgår meget forskelligartede strategier for de studerendes læringsudbytte. Et fællestræk er dog, at

de har mål for, at uddannelserne skal være praksisbaserede, jf. de professions- og praksisbaserede uddannelsers særkende. Eksempelvis har enkelte professionshøjskoler mål for, at deres samarbejde med aftagerne skal styrke praksisforankringen i uddannelserne.

Af besvarelsene fremgår desuden en lang række mål for fagligt udbytte, som varierer på tværs af uddannelsesinstitutionerne. Disse mål er forskellige i indhold og målgruppe og spænder over alt fra gode evalueringer fra de studerende over øget projektarbejde til mål om bæredygtighed i uddannelserne.

Afsnittet viser således, at strategier og mål for fagligt udbytte forstås bredt på tværs af uddannelsesinstitutionerne, hvor internationalisering og et godt studiemiljø er fællesnævneren på tværs.

3.2.2 Strategi med konkrete mål for de studerendes tilegnelse af kompetencer, der er centrale for dimittendernes beskæftigelsesmuligheder

På tværs af uddannelsesinstitutionernes beskrevne strategier for de studerendes tilegnelse af kompetencer, der er centrale for dimittendernes beskæftigelsesmuligheder, fremgår mål om *samarbejde med erhvervslivet/aftagere, opbyggelse af innovationskompetencer hos de studerende* og mål om *praksisnære uddannelser* i langt størstedelen af strategierne.

Alle typer af uddannelsesinstitutioner, på nær de kunstneriske uddannelsesinstitutioner, angiver konkrete mål for dels at styrke de studerendes innovationskompetencer, dels for at give de studerende kompetencerne til at løse konkrete udfordringer i samfundet undervejs i uddannelsen. Et mål kan eksempelvis være, at de studerende skal arbejde med udvikling og innovative løsninger på samfundsmæssige udfordringer i uddannelsen eller integrere innovation i undervisningen med henblik på, at de studerende kan starte egen virksomhed. Et konkret eksempel er Danmarks Tekniske Universitets mål om at uddanne *“ingeniører, som kan omsætte teknologiske behov eller mangler til problemstillinger og derefter designe, beregne og konstruere komplekse løsninger via en syntese af viden, færdigheder og kompetencer, som skaber værdier i form af nye produkter, processer og systemer”*.

Samtidig fremgår det af besvarelsene, at alle typer af uddannelsesinstitutioner har mål for at styrke samarbejdet med erhvervslivet, aftagere, organisationer, offentlige institutioner m.v. i deres strategi. Uddannelsesinstitutionerne har eksempelvis strategiske mål om at være erhvervslivets foretrukne samarbejdspartner, at udvikle særlige uddannelser og specialer i tæt samarbejde med erhvervslivet og have en tæt dialog med aftagerne.

Et eksempel på en strategi for de studerendes tilegnelse af kompetencer, der er centrale for dimittendernes beskæftigelsesmuligheder og med fokus på at styrke samarbejdet med erhvervslivet, er Erhvervsakademi Aarhus' strategi, EAA Strategi 2015. Se uddrag af strategien i boksen nedenfor.

Boks 4: Eksempel på en strategi for de studerendes tilegnelse af kompetencer, der er centrale for dimittendernes beskæftigelsesmuligheder

Erhvervsakademi Aarhus har opstillet syv trinmål for *samarbejdet med virksomheder*, hvor første trin er det mindst forpligtende samarbejde, og hvor sidste trinmål er det mest forpligtende:

- Trin 1: Gæsteforedrag og virksomhedsbesøg
- Trin 2: Praktikophold og hovedopgaver
- Trin 3: Efteruddannelsesaktiviteter og rådgivning
- Trin 4: Deltagelse i Advisory Board og andre rådgivende fora
- Trin 5: Deltagelse i udviklingsprojekter
- Trin 6: Samarbejdspartner i forbindelse med uddannelse, efteruddannelse af akademiets medarbejdere og projekter
- Trin 7: Strategisk samarbejdspartner i forbindelse med uddannelse, efteruddannelse og udviklingsprojekter.

I den kommende strategiperiode vil Erhvervsakademi Aarhus fastholde deres indsats på de første fire trin på trappen og styrke indsatsen for at få et samarbejde med flere virksomheder på trin 5, 6 og 7.

Kilde: Erhvervsakademi Aarhus' besvarelse.

Gennemgangen af uddannelsesinstitutionernes strategier viser, at der også er forskellige mål i strategierne på tværs af de forskellige typer af uddannelsesinstitutioner. Professionshøjskolerne og erhvervsakademierne har i særlig høj grad strategiske mål for udbud af praksisnære uddannelser, hvor teori og praksis er koblet tæt sammen i undervisningen ved, at de studerende træner/simulerer praksis eller samarbejder med aftagere/praktiksteder. Fokus i strategierne er, at de studerende efter endt uddannelse skal kunne *anvende* de tilegnede kompetencer og redskaber i praksis. En professionshøjskole har eksempelvis et strategisk mål om at øge simulation og træning i undervisningen samt at øge faciliteterne til dette. De kunstneriske uddannelsesinstitutioner har også fokus på praksisnære uddannelser, men angiver i stedet strategiske mål for at øge andelen af studerende, der tager i praktik i løbet af deres uddannelse.

De kunstneriske uddannelsesinstitutioner angiver desuden strategiske mål om at have et internationalt fokus i uddannelserne med henblik på at forberede deres studerende til et internationalt arbejdsmarked. Eksempelvis fremgår international erfaring (internationale ECTS-point) på de studerendes eksamensbevis på en uddannelsesinstitution, mens en anden uddannelsesinstitution har indført indsatsfelter som bæredygtighed, der retter sig mod trends i hele verden.

Derudover fremhæver uddannelsesinstitutionerne i besvarelserne en lang række mål for de studerendes tilegnelse af kompetencer, der er centrale for dimittendernes beskæftigelsesmuligheder, som varierer på tværs af uddannelsesinstitutionerne. Det være sig alt fra mål om andel studerende i beskæftigelse efter endt uddannelse over mål for virksomhedsbesøg under uddannelsen til mål om at give de studerende tværfaglige kompetencer.

Samlet set viser dette afsnit, at strategierne med konkrete mål for de studerendes tilegnelse af kompetencer, der er centrale for dimittendernes beskæftigelsesmuligheder, både dækker over mål for samarbejde med aftagere og erhvervsliv samt de studerendes tilegnelse af innovative kompetencer. Flere strategier afspejler derfor også mål om praksisnære uddannelser med en tæt kobling til erhvervslivet.

3.2.3 Strategi med konkrete mål for den pædagogiske kvalitet i undervisningen

I flertallet af strategierne på tværs af uddannelsesinstitutionernes klart beskrevne strategier for den pædagogiske kvalitet fremgår mål om *pædagogisk kompetenceudvikling af underviserne* og om *pædagogik og didaktik i undervisningen*. Især mål om pædagogisk kompetenceudvikling er

udbredt på tværs af uddannelsesinstitutionerne som strategiske mål for den pædagogiske kvalitet i uddannelserne.

Et eksempel på en strategi for den pædagogiske kvalitet i undervisningen er Fredericia Maskinmesterskoles strategi; *Fredericia Maskinmesterskoles kvalitetspolitik*. Uddrag af strategien er gengivet i boksen nedenfor.

Boks 5: Eksempel på en beskrevet strategi for den pædagogiske kvalitet i undervisningen

Underviserkompetencer

Vi vil udvikle og højne vore underviseres kompetencer.

Dvs., at alle undervisere skal have faglige kompetencer, der er højere end det, der undervises i. Den enkelte underviser har selv pligt til i samråd med ledelsen at opretholde sine kompetencer i takt med udviklingen i de emneområder, den pågældende underviser i. Denne opkvalificering kan gennemføres ved:

- Efter- og/eller videreuddannelse
- Hospitanttjeneste
- Artikelskrivning
- Udvikling af lærebogsmateriale
- Medvirken i forsknings- og udviklingsprojekter i ind- og udland
- Indgåelse i udviklende samarbejde om undervisning med virksomheder og uddannelsesinstitutioner i ind- og udland.

Kilde: Fredericia Maskinmesterskoles besvarelse.

Ovenstående strategi beskriver, hvordan uddannelsesinstitutionen konkret ønsker at øge den pædagogiske kvalitet i undervisningen ved at højne underviserens kompetencer, hvor de konkrete opkvalificeringsaktiviteter er ekspliciteret.

Gennemgangen af besvarelser på tværs af de forskellige typer af uddannelsesinstitutioner viser desuden, at de strategiske mål for *pædagogik og didaktik i undervisningen* varierer en del på tværs af uddannelsesinstitutionerne, selvom flertallet har mål herfor. Erhvervsakademierne angiver strategiske mål såsom pædagogisk udvikling og anvendelse af nye didaktiske metoder i undervisningen. Professionshøjskolerne fremhæver i højere grad mål for at kvalificere videngrundlaget i uddannelserne gennem underviserens øgede deltagelse i forskningsaktiviteter og i professionens praksisfelt. De maritime og kunstneriske uddannelsesinstitutioner har blandt andet angivet mål for underviserens undervisningsportefølje samt pædagogiske profil.

Flere universiteter fremhæver endvidere, at de har mål for at styrke anerkendelsen af god undervisning og af underviserens pædagogiske kompetencer. Eksempelvis har Aalborg Universitet (AAU) et strategisk mål om, at der *”udvikles en kultur og et miljø på AAU’s uddannelser, hvor uddannelse og undervisning diskuteres, og at arbejdet med at udvikle uddannelser og undervisning professionaliseres”*. En kunstnerisk uddannelsesinstitution har som en del af deres strategi oprettet et forum for dette, hvor underviserne har diskussioner af undervisningsformer og konkrete redskaber til optimering af læringsudbyttet for at understøtte den pædagogiske kvalitet i undervisningen.

Derudover er der mål for den pædagogiske kvalitet, som varierer på tværs af uddannelsesinstitutionerne. Enkelte uddannelsesinstitutioner (et universitet, et erhvervsakademi og en professionshøjskole) angiver eksempelvis strategiske mål for digitalisering af undervisningen og digital læring blandt andet gennem udvikling af digitaldidaktiske kompetencer hos underviserne, hvor andre fremhæver mål om at indføre nye læringsformer som fx aktiverende undervisning.

Ovenstående afsnit viser således, at strategierne generelt har fokus på pædagogisk opkvalificering af undervisere og sikring af den pædagogiske kvalitet i undervisningen gennem mål for undervisernes pædagogik og didaktik i undervisningen.

3.3 Økonomiske prioriteringer

I spørgeskemaundersøgelsen er uddannelsesinstitutionerne blevet bedt om at angive, hvorvidt de har øremærket ressourcer til fem udvalgte tiltag, som på forhånd var defineret i spørgeskemaundersøgelsen. De fem tiltag er præsenteret i boksen nedenfor.

Boks 6: Udvalgte tiltag i spørgeskemaundersøgelsen

1. Understøttelse af institutionens målsætninger
2. Frie puljemidler til at understøtte god læring
3. Centre eller andre organisatoriske enheder med primært fokus på kvalitet i uddannelserne og de studerendes læring
4. Pædagogisk opkvalificering af undervisere (fx øremærkede kompetenceudviklingsmidler til formålet)
5. Løntillæg eller lignende til gode undervisere, studiechefer m.v.

Generelt er der stor variation i, hvordan uddannelsesinstitutionerne har valgt at besvare denne del af spørgeskemaet. Nogle har både uddybet, hvad de udvalgte tiltag dækker over på deres uddannelsesinstitution, og angivet de præcise ressourcer, der er afsat til tiltaget. Andre har angivet mere generelt, hvor mange ressourcer der er sat af til hele området (eksempelvis puljer til alle strategiske tiltag), samt hvad tiltaget dækker over. Endelig er der uddannelsesinstitutioner, der hverken angiver, hvad de udvalgte tiltag dækker over på deres uddannelsesinstitution, eller om der er afsat ressourcer til tiltaget.

Hovedparten af uddannelsesinstitutionerne angiver i deres besvarelse, at de økonomisk har prioriteret *understøttelse af institutionens målsætninger*, og omkring halvdelen har endvidere angivet, hvor mange ressourcer de har afsat til tiltaget. Af besvarelserne fremgår det, at *understøttelse af institutionens målsætninger* dækker over forskellige områder såsom udvikling af uddannelser, hvor målet blandt andet er at styrke uddannelsernes evidensbaseret og forskning, internationalisering, det fysiske læringsmiljø, undervisningstilrettelæggelse og e-læring. Desuden beskriver enkelte uddannelsesinstitutioner strategiske puljer, som anvendes til at finansiere uddannelsesinstitutionernes strategiske målsætninger.

Flertallet af uddannelsesinstitutionerne har ligeledes afsat ressourcer til *frie puljemidler for at understøtte god læring*, men det er dog kun enkelte uddannelsesinstitutioner, der har angivet et indikeret ressourceforbrug. Eksempelvis har Aarhus Universitet en pulje til finansiering af strategiske tiltag, hvilket er uddybet i boksen nedenfor.

Boks 7: Eksempel på finansiering af strategiske tiltag gennem en pulje

På Aarhus Universitet har universitetsledelsen en pulje, universitetsledelsens strategiske midler, som er afsat til at finansiere tværgående strategiske tiltag. Puljen finansierer blandt andet adjunktpædagogikum på Ph.d.-uddannelse og det universitetspædagogiske netværk, pilotprojekter som opfølgning på studiemiljøundersøgelse, udvikling af kvalitetssystemet - specifikt undervisningsevaluering, implementering af Educational IT, initiativer til implementering af fremdriftsreformen uden kvalitetstab samt interdisciplinære pilotprojekter med henblik på afprøvning af interdisciplinære uddannelseselementer på Summer University.

Kilde: Aarhus Universitets besvarelse.

Frie puljemidler til at understøtte god læring dækker ifølge uddannelsesinstitutionernes besvarelser eksempelvis over rektors strategiske pulje, der blandt andet kan søges til projekter, der understøtter god læring. Blandt uddannelsesinstitutionernes besvarelser er der dog også fokus på udvikling af undervisning, herunder både den pædagogiske og didaktiske udvikling. En uddannelsesinstitution beskriver eksempelvis, at der findes en udviklingspulje, hvorfra enkelte studieområder kan søge om bevillinger til målrettede tiltag til udvikling af uddannelserne og undervisningen. Andre besvarelser fokuserer på øget digitalisering og internationalisering, hvor underviseren er i praktik i udlandet.

I forhold til det tredje tiltag viser uddannelsesinstitutionernes besvarelser, at flertallet økonomisk har prioriteret *centre eller andre organisatoriske enheder med primært fokus på kvalitet i uddannelserne og de studerendes læring* i tildeling af midler. I den forbindelse nævner enkelte uddannelsesinstitutioner pædagogiske centre, der skal bidrage til udredning, udvikling og kvalificering af den pædagogiske kvalitet i undervisningen samt være med til at skabe debat om universitetsundervisning og læring, mens andre uddannelsesinstitutioner nævner kvalitetsenheder, der skal være med til at sikre opfyldelse af uddannelsesinstitutionernes strategiske mål.

Langt størstedelen af uddannelsesinstitutionerne prioriterer ligeledes *pædagogisk opkvalificering af undervisere økonomisk*, men kun omkring halvdelen af uddannelsesinstitutionerne beskriver, hvor mange midler der er afsat til området. I boksen nedenfor fremgår to eksempler på uddannelsesinstitutioner, der har prioriteret pædagogisk opkvalificering af undervisere og angivet de afsatte ressourcer til området.

Boks 8: Eksempler på finansiering af pædagogisk opkvalificering

På Syddansk Universitet (SDU) er der centralt afsat 6½ årsværk om året til "SDU Universitetspædagogik", der i samarbejde med fakulteterne skal medvirke til forbedring af kvaliteten af undervisning, læring, prøveformer, herunder e-læring og digitale eksamener. Det gøres blandt andet gennem universitetspædagogikum, kurser, workshops og vejledning af undervisere. Derudover forskes i og formidles desuden viden om universitetspædagogik.

Kilde: Syddansk Universitets besvarelse.

Aarhus Maskinmesterskole har afsat midler til et pædagogisk løft, der mindst sikrer et pædagogisk kompetenceniveau for underviserne på diplomniveau. Derudover er der i år 2014 afsat, hvad der svarer til fire årsværk, til pædagogisk kompetenceudvikling med tilhørende økonomi til kursusafgift for en større gruppe af lektorer på et pædagogisk masterniveau. Desuden iværksættes et særligt udviklingsprojekt med henblik på at udvikle simulatorpædagogiske kompetencer.

Kilde: Aarhus Maskinmesterskoles besvarelse.

Pædagogisk opkvalificering af undervisere dækker både over udviklingen af undervisernes faglige kompetencer, eksempelvis via efteruddannelse og kurser på pædagogiske centre og adjunkt- og lektorforløb.

Omkring halvdelen af uddannelsesinstitutionerne prioriterer *økonomiske løntillæg eller lignende til gode undervisere, studiechefer m.v.*, men kun få uddannelsesinstitutioner beskriver mængden af ressourcer afsat til dette formål. Løntillæg eller lignende til gode undervisere, studiechefer m.v. dækker over områder såsom kåringer af årets underviser og lønforhandlingssamtaler, hvor det vurderes, om særligt gode medarbejdere skal have løntillæg. Et erhvervsakademi beskriver eksempelvis, hvordan evalueringsresultater tages i betragtning i forbindelse med lønforhandlinger.

Sammenfattende viser kapitel 3, at langt størstedelen af uddannelsesinstitutionerne har strategier for de studerendes faglige udbytte, for deres tilegnelse af kompetencer, som er centrale for deres beskæftigelsesmuligheder, samt for den pædagogiske kvalitet i undervisningen. På tværs af kapitlet fremgår det desuden, at den centrale ledelse følger udviklingen i de studerendes læ-

ringsudbytte i uddannelserne med inddragelse af de decentrale ledelsesniveauer og relevante nøgletal for læringsudbyttet. Langt størstedelen af uddannelsesinstitutionerne afsætter derudover midler til at følge op på strategier, mål og tiltag.

4. KONKRETE TILTAG TIL UNDERSTØTTELSE AF DE STUDERENDES LÆRINGSUDBYTTE

Dette kapitel beskriver uddannelsesinstitutionernes **konkrete tiltag** til understøttelse af de studerendes læringsudbytte. Uddannelsesinstitutionerne er i spørgeskemaundersøgelsen blevet bedt om at beskrive den centrale ledelses eventuelle tiltag fordelt på tre indsatsområder. Indsatsområderne er a) uddannelsernes indhold og tilrettelæggelse, b) de studerende og c) underviserne.

En tværgående gennemgang af uddannelsesinstitutionernes besvarelser viser, at hovedparten af de beskrevne tiltag går på tværs af de tre nævnte indsatsområder. Dette skyldes, at næsten alle tiltag på kort eller langt sigt har fokus på de studerende og deres læringsudbytte. De tiltag, der har fokus på uddannelsernes indhold og tilrettelæggelse samt underviserne, beskriver typisk aktiviteter/indsatser, der skal forbedre elementer inden for disse to indsatsområder med henblik på at understøtte de studerendes læringsudbytte. Således udgør tiltag inden for indsatsområderne a) uddannelsernes indhold og tilrettelæggelse samt c) underviserne i langt de fleste tilfælde virkemidler til og/eller forudsætninger for at øge/forbedre de studerendes læringsudbytte.

Med afsæt i ovenstående sammenfatter nærværende kapitel uddannelsesinstitutionernes tiltag i en række **tværgående temaer**. Temaerne fremgår af boksen nedenfor. For hvert tema beskrives udvalgte eksempler fra uddannelsesinstitutionernes besvarelser.

Boks 9: Temaer for tiltag

- Internationalisering af uddannelserne
- Undervisningsformer
- Styrkelse af et erhvervsrettet fokus i uddannelserne
- Tilrettelæggelse og evaluering af uddannelser
- Eksamensformer
- Fagligt og socialt studiemiljø
- Kompetenceudvikling af undervisere
- Videndeling og tværfagligt samarbejde blandt undervisere.

I de tilfælde, hvor bestemte temaer og/eller typer af tiltag er særligt udbredte på bestemte typer af uddannelsesinstitutioner, bliver dette fremhævet.

4.1 Internationalisering af uddannelserne

Under temaet *internationalisering af uddannelser* eksisterer en lang række tiltag, der spænder bredt i indhold og tilgang. Mange tiltag har fokus på at fremme studerendes motivation for at skabe et internationalt perspektiv i deres uddannelse. Dette kan ske gennem udveksling, etablering af samarbejdsaftaler med uddannelsesinstitutioner i udlandet, mulighed for praktik i udlandet og/eller ved økonomisk støtte til studerende, der ønsker et internationalt perspektiv i deres uddannelse. Andre tiltag er centreret om at skabe mulighed for, at studerende på de danske uddannelsesinstitutioner får kontakt til studerende i udlandet, fx ved brug af internationale sommerskoler, samarbejde mellem studerende på danske uddannelsesinstitutioner og udenlandske studerende om konkrete projekter m.v. Endelig er enkelte tiltag centreret om at udbyde specifikke kurser eller uddannelser på engelsk.

Boksen nedenfor uddyber udvalgte eksempler på tiltag under temaet internationalisering af uddannelser.

Boks 10: Eksempler på tiltag inden for internationalisering af uddannelser

Tilrettelæggelse af internationalt undervisningsforløb

Professionshøjskolen samarbejder med en lang række internationale partnere, med hvem de har lavet særlige forløb for de studerende, fx et etårigt forløb på journalistuddannelsen i samarbejde med et hollandsk universitet og muligheden for at tage en dobbeltgrad i samarbejde med australske partnere.

Danmarks Medie- og Journalisthøjskole.

Udlandsophold

Erhvervsakademiet tilskynder alle studerende at tage på udenlandsophold og stiller som krav, at mindst 14 dage af et uddannelsesforløb skal gennemføres i udlandet. Dette gælder for samtlige fuldtidsuddannelser. Der er afsat to årsværk til dette fokusområde.

Copenhagen Business Academy.

Deltagelse i netværk

Den kunstneriske uddannelsesinstitution er medlem af og aktiv i et globalt netværk for design-, kunst- og medieuddannelser. Netværket afholder to konferencer om året, hvor forskellige temaer omkring undervisningen er i fokus. I dialogen med de øvrige skoler får både ledelse og undervisere del i viden og erfaringer om god uddannelse i en international kontekst.

Designskolen Kolding.

4.2 Undervisningsformer

Uddannelsesinstitutionerne har beskrevet tiltag, der har fokus på udvikling af eksisterende eller nye undervisningsformer. Langt størstedelen af disse har fokus på digitalisering i undervisningen, herunder fx øget og/eller bedre brug af digital understøttet læring (e-læring, blended learning m.v.) og digitale læremidler samt andet digitalt udstyr til brug i undervisningen. Der er dog også tiltag, der har fokus på at aktivere de studerende mere i undervisningen. Dette gælder fx undervisning, hvor underviserens rolle ændres fra primært at være formidler til primært at være facilitator samt undervisning, hvor studerende og underviser løbende og i fællesskab giver feedback og evaluerer hinanden.

I boksen nedenfor fremgår eksempler på disse typer af tiltag.

Boks 11: Eksempler på tiltag med fokus på undervisningsformer

Digital undervisning

Et større projekt med omlægning af calculus-undervisningens forelæsninger til online læring. Konceptet er, at forelæsningerne i calculus omlægges til online undervisning og undervisningen i øvrigt suppleres af to ugentlige "forelæsningsmatlabs", hvor de studerende kan se videoer sammen med en underviser og stille spørgsmål.

Aarhus Universitet.

Digital understøttet læring

På en læreruddannelse bruges fx videooptagelser af undervisningssituationer, hvor der er brugt forskellige tilgange til klasseledelse. Det giver muligheder for at analysere fordele og ulemper ved forskellige måder at lede klassen på og se det effektueret i praksis. Studerende, der deltager i undervisningen, sætter desuden individuelle mål i praktikken og videofilmer sig selv (og deres medpraktikanter). Efterfølgende analyseres og diskuteres optagelserne.

Professionshøjskolen Metropol.

The flipped Classroom

På en professionshøjskole afprøves undervisningsformen, *The flipped Classroom*, hvor lærerens rolle ændres i undervisningstiden fra primært at være formidler til at fungere som facilitator for de enkelte studerendes læringsproces med henblik på udvikling af mere evidensbaseret undervisning. *The flipped Classroom* afprøves af de studerende på elever i folkeskolen, samtidig med at underviseren afprøver metoden i forhold til studerende på læreruddannelsen.

University College Syddanmark.

4.3 Styrkelse af et erhvervsrettet fokus i uddannelser

Flertallet af uddannelsesinstitutionerne har beskrevet tiltag, som har til formål at styrke og/eller etablere et erhvervsrettet fokus i uddannelserne. Tiltagene rummer forskellige metoder for at nå dette mål. En del tiltag har fokus på mere og/eller bedre praktik for at give de studerende mulighed for at træne deres kompetencer i praksis. Derudover har en del tiltag fokus på at inddrage erhvervslivet i undervisning (fx ved at inddrage eksterne undervisere fra det lokale erhvervsliv) eller at etablere samarbejde mellem de studerende og erhvervslivet typisk om konkrete projekter. Sidstnævnte kan fx foregå ved, at de studerende skal komme med løsningsforslag til konkrete problemstillinger i en virksomhed/organisation. Der er dog også enkelte tiltag, der søger at styrke det praksisrettede element ved at etablere faciliteter på uddannelsen, som afspejler det konkrete arbejde hos aftagerne. Dette kan fx være laboratorier og simulationsfaciliteter, hvor de studerende kan træne deres kompetencer. Enkelte uddannelsesinstitutioner har beskrevet tiltag, der skal bevidstgøre studerende om mulighederne som færdiguddannede gennem virksomhedsbesøg, rekruttering af undervisere fra praksis m.v.

Boksen nedenfor giver en række eksempler på tiltag, der skal styrke det erhvervsrettede fokus i uddannelserne.

Boks 12: Eksempler på tiltag til styrkelse af et erhvervsrettet fokus i uddannelserne

Sundhedsklinikken

Sundhedsklinikken er et nyt tiltag på professionshøjskolen Metropol, hvor de studerende tilbyder forebyggende sundhedsbehandlinger til deres medstuderende, til de ansatte og som noget nyt fra efteråret 2014 også til borgere fra lokalsamfundet. Alle aktiviteterne bliver afholdt af studerende under supervision af en eller flere undervisere. Sundhedsklinikken er et ekstra læringssted for studerende, hvor formålet er at øve sig og træne sine færdigheder og dermed blive bedre klædt på til at håndtere faktiske faglige problematikker og udfordringer. De studerende samarbejder på tværs af professioner i sundhedsklinikken og lærer derfor af, om og med hinanden.

Professionshøjskolen Metropol.

Underviserbesøg i løbet af praktikperiode

På et erhvervsakademi har man i forbindelse med de studerendes praktik indført, at den studerendes vejleder besøger den studerende og praktikstedet under praktikken. Samtalerne i den forbindelse giver den enkelte vejleder et førstehåndsindtryk af, hvilke kompetencer der efterspørges, stærke og svage sider i de studerendes viden og de studerendes evne til at anvende deres viden i praksis. Et besøg varer normalt 45-60 minutter.

Erhvervsakademi Kolding.

Samarbejde med virksomheder

En stor del af en kunstnerisk uddannelsesinstitutioners undervisning gennemføres i samarbejde med private virksomheder og offentlige institutioner. Samarbejdet kan foregå som led i bachelor- og kandidatprojekter, hvor de studerende gennemfører et opgaveforløb med en virksomhed, eller i form af stillede projekter fra virksomheder til hold af studerende, der arbejder sammen om projektudvikling og problemløsning gennem en nærmere defineret tidsperiode.

Det Kongelige Danske Kunstakademi.

Arbejde med relevant teknologi i undervisningen

En kunstnerisk uddannelsesinstitution giver de studerende mulighed for at arbejde direkte med den nyeste produktionsteknologi såsom vand- og laserskæring, CNC-fræsning og de mange varierede muligheder, som industrirobotter tilbyder inden for fabrikation. Det er en bevidst filosofi, at den studerende hjælpes i gang af uddannet personale, men derefter selv skal lære at betjene maskiner og redskaber.

Arkitektskolen Aarhus.

4.4 Tilrettelæggelse og evaluering af uddannelser

En del uddannelsesinstitutioner har beskrevet tiltag, som har fokus på tilrettelæggelse af uddannelsesinstitutionens uddannelser. Tiltagene handler især om, at der internt på uddannelsesinstitutionerne er eller skal opstilles rammer for justering af tilrettelæggelsen af uddannelser med henblik på at øge de studerendes læring. Disse rammer kan eksempelvis være (yderligere) formalisering af møder i ledelsen med fokus på tilrettelæggelse af uddannelser, implementering af en studieaktivitetsmodel, justering af studieordninger, bestemmelser om maksimalt antal studerende på kurser m.v.

Gennemgangen af uddannelsesinstitutionernes besvarelser viser desuden, at flest universiteter har beskrevet tiltag i forhold til tilrettelæggelse og evaluering af uddannelser, mens de resterende beskrevne tiltag er fordelt nogenlunde ligeligt mellem de øvrige uddannelsesinstitutionstyper.

Boksen nedenfor giver en række eksempler på tiltag, der har fokus på tilrettelæggelse og evaluering af uddannelser.

Boks 13: Eksempler på tiltag i forhold til tilrettelæggelse og evaluering af uddannelser

Aktiverende undervisning

Ledelsen på et universitet har besluttet et fælles læringsprincip om *aktiverende undervisning og aktiv læring* for alle uddannelsesinstitutionens uddannelser. Læringsprincippet skal indskrives i alle studieordninger med angivelse af, hvordan det netop på den pågældende uddannelse og i kurserne bliver implementeret i praksis. Det er således op til den enkelte uddannelse på det enkelte kursus at fastlægge, hvordan undervisningen skal være aktiverende, og hvordan de studerende understøttes i aktiv læring.

Syddansk Universitet.

Holdbegrænsning

Ledelsen på et erhvervsakademi har valgt, at uddannelserne er tilrettelagt således, at undervisningen primært foregår på holdniveau med max. 35 studerende, samtidig med at hvert hold har en fast gennemgående holdleder.

Erhvervsakademi Aarhus.

Løbende evalueringer

På en maritim uddannelsesinstitution har de besluttet at indføre løbende evalueringer på 1. til 7. semester. De løbende evalueringer har som formål at understøtte en udvikling af den enkelte studerendes viden, færdigheder og kompetencer gennem undervisningsforløbet. De løbende evalueringer skal bidrage til, at den enkelte studerende får et klart billede af egne styrker og svagheder og betydningen heraf for deres fremadrettede læreproces. Ansvar for udvikling af metoder og evaluering af de løbende evalueringer er placeret hos semesterkoordinatorerne, men ledelsen følger udvikling af metoderne på møder med semesterkoordinatorerne.

Aarhus Maskinmesterskole.

4.5 Eksamensformer

Enkelte uddannelsesinstitutioner har beskrevet forslag til justering af eksamensformer. Tiltagene handler om at sikre en bedre kobling mellem teori og praksis, at præsentere eksamensproduktet for en aftager eller brug af anderledes prøveformer såsom (genindførelse) af gruppeeksamen eller portfolioeksamen, hvor flere produkter indgår i bedømmelsen.

Boksen nedenfor giver en række eksempler på tiltag, der har fokus på eksamensformer.

Boks 14: Eksempler på tiltag med eksamensformer

Innovationskonsulent

På en professionshøjskole har de ansat en innovationskonsulent, som bidrager til, at der bliver sat fokus på udvikling af nye eksamensformer. Argumentet er, at innovative og entreprenante læringsforløb med fokus på foretagsomhed og iverigdom kun delvist vil slå igennem i forhold til de studerendes læring, hvis der følges op med prøveformer, der "måler" på de studerendes evne til kreativitet og innovation. Derfor sættes der på professionshøjskolen fokus på eksperimenter med nye eksamensformer, der måler på de kreative og innovative evner.

University College Nordjylland.

Kobling af teori og praksis

De afsluttende eksamensprojekter på bachelor- og kandidatuddannelsen tilrettelægges således, at teori og praksis forbindes. Et afsluttende designprojekt har en teoretisk vejleder, en designvejleder og en praksisvejleder. Sidstnævnte er ofte ekstern.

Designskolen Kolding.

Rådgivning og sparring om eksamensformer

Et universitets universitetspædagogiske enhed udbyder sparring og rådgivning, blandt andet vedrørende kollegial intervision (en metode til at udvikle sin undervisnings- og/eller vejledningspraksis) og udvikling af eksamensformer.

Roskilde Universitet.

4.6 Fagligt og socialt studiemiljø

Uddannelsesinstitutionerne har beskrevet en del tiltag, der skal fremme et bedre fagligt og socialt studiemiljø. Nogle tiltag har fokus på, at der skal være mulighed for at skabe faglige og sociale arrangementer for og blandt de studerende. Dette kan være faglige cafeer, hvor fokus er at øge de studerendes læring eller sociale arrangementer, der primært har til formål at "ryste" de studerende sammen og sikre, at de får relationer til andre studerende på uddannelsen. Andre tiltag skal skabe gode muligheder for en god studiestart, fremme studieaktivitet eller har fokus på (ombygning af) det fysiske studiemiljø (se boksen nedenfor).

Gennemgangen af uddannelsesinstitutionernes besvarelser viser desuden, at overvægten af eksemplerne er fra universiteternes, professionshøjskolernes og de kunstneriske uddannelsesinstitutioners besvarelser.

Boks 15: Eksempler på tiltag med fokus på fagligt og socialt studiemiljø**Engagerede og motiverede studerende**

På et erhvervsakademi er der iværksat et projekt med det formål at tilbyde alle studerende et kursusforløb, der skal styrke de studerendes selvtillid, sammenhold og vindermentalitet.

Copenhagen Business Academy.

Studieaktivitetsmodellen

Professionshøjskolerne har udviklet en studieaktivitetsmodel, der især adresserer forholdet mellem undervisning og læreprocesser på en professionsbacheloruddannelse. Studieaktivitetsmodellen har som formål at styrke dialogen og samarbejdet mellem undervisere og studerende gennem tydelige krav og forventninger til de studerendes arbejdsindsats samt medansvar for undervisning og læring. Modellen sætter fokus på de studerendes ansvar og aktive deltagelse i undervisningen og tvinger undervisere til at adaptere det lærende perspektiv i undervisningen.

VIA University College.

Et fælles "mindset" blandt de studerende

Siden 2011 har et universitet arbejdet med at formulere og udbrede et fælles "mindset" for, hvordan de nye studerende kan støttes i at udvikle deres identitet som ingeniørstuderende, sådan at de i løbet af det første studieår bliver klar til at møde de udfordringer, som et studium på universitetet indebærer. Målet med at udvikle og ekspliciteret et fælles "mindset" er, at alle nye studerende møder ensartede holdninger og forventninger fra alle, de kommer i berøring med på universitetet ved studiestarten og gennem det første studieår.

Danmarks Tekniske Universitet.

4.7 Kompetenceudvikling af undervisere

Langt størstedelen af uddannelsesinstitutionerne har angivet tiltag med fokus på kompetenceudvikling af undervisere. Mange af tiltagene omhandler forskellige former for efter- og videreuddannelse, herunder fx masteruddannelser og pædagogiske uddannelser, men enkelte uddannelsesinstitutioner angiver også adjunkt- og lektoruddannelsesprogrammer som tiltag, der skal efter- og videreuddanne undervisere. Andre tiltag har fokus på at gennemføre kurser, konferencer, workshops m.v. for og/eller med undervisere med henblik på at udvikle deres kompetencer på et bestemt felt. Dertil kommer tiltag, som fokuserer på at udvikle undervisernes kompetencer gennem erfaringsudveksling med andre undervisere. Enkelte uddannelsesinstitutioner beskriver tiltag med undervisningspraktik, der har til formål at styrke undervisernes praksistilknytning. Underviserpraktikken skal tjene til at styrke undervisernes kvalifikationer og aktuelle viden om det praksis- og fagfelt, der undervises i, og dermed øge praksisbaseringen i undervisningen til gavn for både studerende og uddannelsesinstitutionerne.

Boks 16: Eksempler på tiltag til kompetenceudvikling af undervisere

Afholdelse af pædagogiske dage

For at sikre den pædagogiske udvikling på en maritimuddannelsesinstitution afholdes der årligt et antal pædagogiske dage på uddannelsesinstitutionen, hvor alle undervisere deltager. Her diskuteres nye pædagogiske målsætninger, de gode eksempler samt internationalisering, og der kommer ligeledes ofte inspiration udefra via konsulenter eller undervisere fra andre institutioner.

Martec - Maritime and Polytechnic College in Northern Denmark.

Adjunktforløb

Et erhvervsakademi har arbejdet intenst på at udvikle et færdigt adjunktforløb, som skal bidrage til at sikre, at deres undervisere er fagligt og pædagogisk kompetente, at de kan gennemføre undervisning af høj kvalitet og på et internationalt højt niveau på erhvervsakademi-, professionsbachelor- og efter- og videreuddannelser, samt at de kan deltage i forsknings- og udviklingsprojekter. Ca. 100 af deres undervisere er tilknyttet forløbet.

Erhvervsakademi Sjælland.

Workshops

På et universitet afholdes der workshops for undervisere i brugen af LearnIT, universitetets digitale læringsplatform. Der afholdes seks workshops alene i august 2014. Derudover afholdes løbende øvrige workshops (TeachIT), hvor undervisere udveksler erfaring med undervisning.

IT Universitetet.

Online og blended learning

Et universitet har indført et projekt, *online and blended learning*, som har til formål at give underviserne redskaber til at skabe aktiverende og fleksibel undervisning via online og blended learning til gavn for de studerendes læring. Underviserne får tilbudt fakultetsspecifikke kurser og har individuel vejledning hos e-læringskonsulenter, der er tilknyttet universitetets fire didaktiske centre.

Københavns Universitet.

Tiltagene i boksen ovenfor er primært målrettet underviserne. Som nævnt er det langsigtede formål med tiltagene dog de studerende og deres læring samt til en vis grad tilrettelæggelsen af undervisningen, da undervisningen udgør bindeledet mellem underviserens kompetencer og de studerendes læring. Der er således mange af de tiltag, der er beskrevet under de øvrige temaer i dette kapitel, der i nogen grad forudsætter, at underviserne har de nødvendige kompetencer til at gennemføre undervisningen. Eksempelvis fordrer en ny tilrettelæggelse af undervisningen ændringer i underviserens rolle, nye undervisningsformer (fx øget digitalisering af undervisningen) m.v. og at underviserne har de rette forudsætninger for at kunne udmønte tiltagene.

4.8 Videndeling og tværfagligt samarbejde blandt undervisere

Under temaet *videndeling og tværfagligt samarbejde blandt undervisere* beskriver uddannelsesinstitutionerne tiltag, der har fokus på øget og/eller bedre videndeling og tværfagligt samarbejde blandt undervisere. Det langsigtede formål med hovedparten af disse tiltag er at styrke (kvaliteten i) uddannelserne. Nogle uddannelsesinstitutioner beskriver tiltag, der har fokus på at skabe (yderligere) samarbejde blandt undervisere i bestemte faggrupper, tværfaglige teams og/eller uddannelsesteams, mens andre uddannelsesinstitutioner beskriver organisatoriske tiltag, der organiserer undervisere i en matrix, så den enkelte underviser er tilknyttet en faggruppe samt et eller flere semestre. Nogle uddannelsesinstitutioner beskriver tiltag, der har fokus på at skabe rammer for videndeling, eksempelvis via pædagogiske dage, hvor gode eksempler på undervisning diskuteres, samt via centre med fokus på undervisning og læring. I centrene er det overordnede formål at bidrage til at øge kvaliteten af undervisning, samt at formidle viden om læring, pædagogik og didaktik til medarbejdere og studerende.

Boks 17: Eksempler på tiltag målrettet videndeling og tværfagligt samarbejde blandt undervisere**Tværfaglige teams**

På en kunstnerisk uddannelsesinstitution udvikles og gennemføres næsten alle undervisningsmoduler i tværfaglige teams. Underviserne er således ikke alene om et undervisningsforløb, men har god mulighed for at bruge gæsteundervisere, værkstedsledere, andre interne undervisere og forskere som sparringspartnere. Fremadrettet er det skolens plan at udvikle en matrixorganisation, således at undervisere, forskere, studerende og andre medarbejdere, som arbejder inden for et givet tema – fx leg og design – kommer til at udgøre selvstændige grupper, hvis leder har ansvar for både undervisning, forskning, kunstnerisk udviklingsarbejde, erhvervssamarbejde osv. inden for området.

Designskolen Kolding.

Afholdelse af planlægningsdage

På et erhvervsakademi afholdes der inden studiestart, udover den enkelte undervisors forberedelse til undervisningen, planlægningsdage i de enkelte uddannelsesteams, men også tværfaglige planlægningsdage mellem forskellige uddannelsesteams. Der afholdes ligeledes pædagogiske dage med fokus på tværfaglig udvikling. Formålet er fokus på og udvikling af pædagogik og didaktik – på tværs af fagligheder. Emnet for de pædagogiske dage varierer afhængig af det aktuelle behov. Disse aktiviteter er udbredt til alle uddannelser.

Erhvervsakademi Dania.

Interne og landsdækkende faggrupper

For at sikre videndeling mellem underviserne og for at sikre, at indholdet i uddannelsen kontinuerligt rent fagligt følger med udviklingen i det omgivende samfund, indgår alle undervisere rent organisatorisk i en intern faggruppe. Der er oprettet faggrupper inden for de fire hovedfagområder, som uddannelsen består af. Skolen har af samme grund en repræsentant i de tilsvarende landsdækkende faggrupper, der er oprettet via rektorkollegiet for de maritime uddannelser.

Martec - Maritime and Polytechnic College in Northern Denmark.

Ligesom det er tilfældet med tiltag under temaet *kompetenceudvikling af undervisere* ovenfor, er tiltag under nærværende tema på kort sigt målrettet underviserne. På langt sigt skal tiltagene bidrage til at højne kvaliteten af undervisningen og i sidste ende øge de studerendes udbytte af undervisningen.

Sammenfattende viser nærværende kapitel, at uddannelsesinstitutionerne har en lang række tiltag, der på forskellig vis skal bidrage til at understøtte de studerendes læringsudbytte. Kapitlet viser videre, at der kun i få tilfælde kan identificeres mønstre i tiltagene, som knytter sig til de forskellige typer af uddannelsesinstitutioner. Således har næsten alle typer af uddannelsesinstitutioner tiltag inden for de nævnte temaer.

5. CENTRALE TILTAG TIL OG BARRIERER FOR AT FREMME DE STUDERENDES LÆRINGSUDBYTTE I UDDANNELSERNE

I dette kapitel fremgår en beskrivelse af, hvad der ifølge uddannelsesinstitutionerne er de centrale tiltag, som bedst understøtter de studerendes læring, samt hvilke barrierer der er de mest markante for bedre læringsudbytte blandt studerende. Tiltagene er her beskrevet på et overordnet niveau. For en mere detaljeret beskrivelse af tiltag se kapitel 4.

5.1 Centrale tiltag til at fremme de studerendes læringsudbytte

Af besvarelsene fremgår to typer af centrale tiltag, der på tværs af uddannelsesinstitutionerne, vurderes bedst til at understøtte de studerendes læring:

- Tiltag rettet mod *tilrettelæggelse af undervisningen*
- Tiltag rettet mod *opkvalificering af underviserne*.

I relation til **tilrettelæggelse af undervisningen** fremhæves en lang række tiltag såsom indførelse af praksisnær undervisning, aktiverende undervisning og undervisning med fokus på læringsmål. Flere uddannelsesinstitutioner nævner også, at antallet af timer/lektioner (et højt antal) fremmer de studerendes læringsudbytte. Det vil sige, at omfanget af studieaktivitet er betydningsfuldt for læringsudbyttet. De kunstneriske uddannelsesinstitutioner peger desuden på, at deres tilrettelæggelse af undervisning i værksteder fremmer læringsudbyttet. En uddannelsesinstitution beskriver, at *"en intens mængde ugentlig undervisning bedst understøtter de studerendes læring. Vi har desuden besluttet at benytte os af PBL-metoderne³, da vi har erfaringer med, at dette bidrager væsentligt til de studerendes læring og erhvervskompetencer"*.

Flertallet af professionshøjskolerne nævner udover ovenstående specifikt *studieaktivitetsmodellen* som et centralt tiltag, der fremmer de studerendes læringsudbytte, da den blandt andet bidrager til forventningsafstemning uddannelsesinstitutionen og de studerende imellem samt synliggøre læreprocesserne. En af professionshøjskolerne argumenterer således:

"Studieaktivitetsmodellen er en sektorfælles model til systematisk beskrivelse af den række af studieaktiviteter, der møder de studerende i løbet af deres uddannelse. Studieaktivitetsmodellen gør det således mere gennemskueligt for den studerende, hvordan den enkelte uddannelse er tilrettelagt, og afstemmer forventninger uddannelsen og den enkelte studerende imellem. Det mener vi giver et bedre grundlag for sikre de studerende den optimale læring i uddannelserne."

Opkvalificering af undervisere med henblik på at fremme de studerendes læringsudbytte nævnes mere generelt i besvarelsene men udspecificeres kun i få besvarelser. I de uddybende besvarelser fremgår det, at der både henvises til formaliserede lektoropkvalificeringsforløb og løbende opkvalificering af undervisere. En uddannelsesinstitution beskriver det således:

"Sikring af, at underviserne har gode pædagogiske kvalifikationer, som kan bringes i spil i undervisningssituationer, så de studerende modtager inspirerende og aktiverende undervisning, hvor underviseren giver færre svar, men i højere grad bidrager til at formulere undersøgelsesspørgsmål, som sætter rammer for de studerendes aktivitet og læring."

³ Problem Based Learning eller problembaseret læring (PBL) er en metode, hvor de studerende i samarbejde med andre studerende typisk arbejder med tværfaglige problembaserede projekter.

Enkelte uddannelsesinstitutioner nævner desuden, at systematisk evaluering af de studerendes læringsudbytte og undervisningen bedst fremmer de studerendes læringsudbytte. Et universitet begrundet det således: *"Vores kursusevalueringssystem, fordi vi regelmæssigt spørger alle vore studerende, om de synes, de lærer det, de blev stillet i udsigt i læringsmålene, og følger op, når de ikke synes, det er tilfældet"*.

Sammenfattende fremhæver uddannelsesinstitutionerne tiltag rettet mod deres egen tilrettelæggelse, didaktik og opkvalificering af undervisere som de centrale tiltag, som bedst understøtter de studerendes læringsudbytte i uddannelserne.

5.2 De største barrierer for at fremme de studerendes læringsudbytte

På tværs af uddannelsesinstitutionernes besvarelser fremgår to centrale barrierer for bedre læringsudbytte:

- *De centrale rammer og styringen fra statens side*
- *De studerendes motivation og engagement i undervisning samt deres studieaktivitet.*

Under de centrale rammer og styring fra statens side nævnes forskellige tiltag og lovgivning. Universiteterne nævner især **fremdriftsreformen**⁴, og at basismidlerne er faldende til gengæld for et krav om en stigning i ekstern finansiering, som centrale barrierer for deres arbejde med at sikre de studerendes læringsudbytte. Universiteterne argumenterer for, at de studerende bliver presset unødigt og fratages muligheden for at dygtiggøre sig ved siden af studiet. Samtidig mener universiteterne, at de ydre reguleringer trækker på universiteternes ressourcer, som ellers ville være brugt på forskning og uddannelserne. Et universitet forklarer udfordringen vedrørende fremdriftsreformen således:

"Reformen vil ikke blot resultere i et større frafald, men også en væsentlig ekstra belastning af universitetets forsknings- og undervisningsstab, bl.a. i form af forbedelse af et ekstra antal eksaminer og til behandling af dispensationsansøgninger. Fremdriftsreformen er et eksempel på uhensigtsmæssig central styring, der ikke skaber værdi for vores studerende og dermed heller ikke for samfundet. Fremdriftsreformens detailstyring og krav indebærer også en reel risiko for, at danske studerende fravælger udlandsophold."

Professionshøjskolerne fremhæver **taxameterordningen** som en barriere for udvikling af uddannelserne med begrundelsen, at der ikke er plads til udvikling for midlerne. En professionshøjskole beskriver: *"Der er en klar sammenhæng mellem kvalitet og ressourcer. Det gør sig særskilt gældende på lærer- og pædagoguddannelsen, hvor tildelingen af ressourcer spiller en rolle i forhold til mulighederne for at lave endnu bedre undervisning. Således har læreruddannelsen og især pædagoguddannelsen et markant lavere taxameter end øvrige professionsbacheloruddannelser, uden at der er en omkostningsmæssig begrundelse herfor.* Derudover nævner de og erhvervsakademierne, at optagelsen på baggrund af karakterer (optag på baggrund af KOT⁵) forhindrer uddannelsesinstitutionerne i at optage de rette studerende – forstået som de mest motiverede studerende, idet de ikke betragter karakterer som den bedste indikator for motivation. De kunstneriske uddannelser peger særligt på retskravet⁶ som en barriere for det faglige niveau på kandidatdelen, da de ikke har mulighed for at begrænse optaget til de mest kvalificerede. En

⁴ Den 18. april 2013 indgik regeringen, Venstre, Dansk Folkeparti, Konservative og Liberal Alliance aftale om en reform, der målretter SU'en, og som skal bringe de unge hurtigere og bedre igennem uddannelsessystemet. Et flertal i Folketinget har den 28. juni 2013 vedtaget en ændring af SU-loven samt en ændring af love for de videregående uddannelser. Den del af reformen, der vedrører rammerne for studie gennemførelse, omtales ofte som "(studie)fremdriftsreformen".

⁵ Den Koordinerede Tilmelding.

⁶ Retskravet fremgår af Kandidatadgangsbekendtgørelsen § 10, hvor det fremgår, at en bestået bacheloruddannelse ved et universitet giver ret til optagelse på den kandidatuddannelse, der er den naturlige overbygning af bacheloruddannelsens fagområde, eller fagområder ved samme universitet i direkte forlængelse af den afsluttede bacheloruddannelse.

uddannelsesinstitution forklarer: *"Retskravet hindrer skolen i at optage de mest talentfulde på kandidatuddannelsen og dermed også at kunne konkurrere på lige vilkår internationalt."*

Udover at fremhæve de centrale rammer for uddannelserne tilkendegiver flertallet, at de oplever udfordringer med de studerendes **motivation og engagement** i undervisningen og uddannelsen. Et universitet fremhæver følgende:

"Der er en tendens mellem grupper af studerende til ikke at møde op til undervisningen, ikke at være forberedte eller engagerede og til ikke aktivt at deltage i undervisningen. Der kan være forventninger fra nogle studerende om, at de bliver underholdt i undervisningen uden selv aktivt at bidrage til den fælles læring. Vi ser samtidig en tendens til, at de studerende i undervisningen foretager sig andre ting parallelt, fx er på sociale medier, sms'er eller spiller spil."

Denne uddannelsesinstitution fremhæver desuden, at de har udfordringer med undervisere, der mangler engagement i forhold til at udvikle deres undervisning.

Det nævnes også i få uddannelsesinstitutioners besvarelser, at det er en barriere, at de har gamle faciliteter og begrænsende fysiske rammer, og at kontakten mellem studerende og undervisere mindskes med det øgede optag af studerende.

Sammenfattende fremhæver uddannelsesinstitutionerne, at de centrale barrierer for bedre læringsudbytte hos de studerende er de studerendes eget engagement i uddannelserne samt de ydre rammer fra statens side, der begrænser uddannelsesinstitutionernes handlefrihed.

BILAG 1: SPØRGESKEMA

Ledelsesmæssige tiltag for understøttelse af de studerendes læring

Kvalitetsudvalgets formål med denne spørgeundersøgelse er at få et nærmere indblik i institutionernes ledelsesmæssige tiltag for understøttelse af de studerendes læringsmæssige udbytte i uddannelserne.

Spørgeskemaet består af tre dele: Første del har fokus på institutionens strategier og mål for de studerendes læring samt opfølgning på disse. Anden del handler om de konkrete tiltag (politikker, regler, initiativer, projekter mv.), som institutionen har iværksat for at understøtte de studerendes læring. Tredje og sidste del giver mulighed for mere generelle vurderinger, råd og kommentarer.

Skemaet består primært af åbne spørgsmål, hvor vi beder om jeres beskrivelser i de tilknyttede bokse.

Del 1: Strategier, mål og økonomiske prioriteringer af de studerendes læringsudbytte

Denne del af spørgeskemaet (Q1-Q4) omhandler institutionens **ledelsesmæssige strategier, målsætninger og økonomiske prioriteringer** i forhold til understøttelse af de studerendes læringsudbytte af uddannelserne. Indledningsvist (Q1a og b) vil vi gerne bede om jeres beskrivelse af, på hvilken måde institutionens centrale ledelsesniveau følger udviklingen i de studerendes læringsudbytte. Dernæst følger spørgsmål til konkrete fokusområder (Q2), og hvordan der følges op på disse (Q3). Endelig spørges der til institutionens økonomiske prioriteringer på området (Q4).

Den centrale ledelses fokus på de studerendes læring

Q1a:	Beskriv i kort form (max ½ side), på hvilken måde institutionens centrale ledelsesniveau følger udviklingen i de studerendes læringsudbytte i uddannelserne. Herunder hvilken form for information og data, der indgår i den centrale ledelses bevågenhed.
Q1b:	Beskriv i kort form (max ½ side), hvordan og af hvem der følges op , hvis de studerendes læringsudbytte ikke er tilfredsstillende.

Strategier og mål inden for konkrete fokusområder

Q2: Nedenfor oplistes konkrete fokusområder, inden for hvilke institutionen kan have strategier og mål for de studerendes læring (Q2a-c). For hvert område beder vi jer først om at angive, om der på **institutionens centrale ledelsesniveau** er udarbejdet en **strategi med konkrete mål** for de studerendes læringsudbytte og i givet fald dernæst at beskrive de pågældende strategier og mål.

Det skal understreges, at det ikke forventes, at alle institutioner har centrale strategier inden for alle de oplistede fokusområder.

Q2a:	Er der på institutionens centrale ledelsesniveau udarbejdet en strategi med konkrete mål for de studerendes faglige udbytte af uddannelsen? ☐ Ja, på centralt ledelsesniveau ☐ Nej, men decentralt på størstedelen af uddannelserne ☐ Nej, og hvis der er decentralt, er det kun på få/nogle uddannelser -----
------	---

	Hvis ja, beskriv i kort form (max 1 side) den/de relevante strategier på centralt ledelsesniveau (indsæt gerne link til relevante strategidokumenter). Oplist gerne de konkrete mål, hvis de findes, men ikke fremgår eksplicit af strategidokumenterne.
Q2b:	Er der på institutionens centrale ledelsesniveau udarbejdet en strategi med konkrete mål for de studerendes tilegnelse af kompetencer, der er centrale for dimittendernes beskæftigelsesmuligheder? ☐ Ja, på centralt ledelsesniveau ☐ Nej, men decentralt på størstedelen af uddannelserne ☐ Nej, og hvis der er decentralt, er det kun på få/nogle uddannelser ----- Hvis ja, beskriv i kort form (max 1 side) den/de relevante strategier på centralt ledelsesniveau (indsæt gerne link til relevante strategidokumenter). Oplist gerne de konkrete mål, hvis de findes, men ikke fremgår eksplicit af strategidokumenterne.
Q2c:	Er der på institutionens centrale ledelsesniveau udarbejdet en strategi med konkrete mål for den pædagogiske kvalitet i undervisningen? ☐ Ja, på centralt ledelsesniveau ☐ Nej, men decentralt på størstedelen af uddannelserne ☐ Nej, og hvis der er decentralt, er det kun på få/nogle uddannelser ----- Hvis ja, beskriv i kort form (max 1 side) den/de relevante strategier på centralt ledelsesniveau (indsæt gerne link til relevante strategidokumenter). Oplist gerne de konkrete mål, hvis de findes, men ikke fremgår eksplicit af strategidokumenterne.
Q2d:	Er der på institutionens centrale ledelsesniveau udarbejdet strategier med konkrete mål for andet? Beskriv venligst hvad og indsæt gerne link til relevante strategidokumenter. Oplist gerne de konkrete mål, hvis de findes, men ikke fremgår eksplicit af strategidokumenterne.

Ansvar for opfølgning på strategier og mål inden for de konkrete fokusområder

Q3a:	Hvem har på jeres institution (typisk/i de fleste tilfælde) det primære ansvar/hovedansvaret for opfølgning på opfyldelsen af strategiske målsætninger for de studerendes læring? (Hvis niveauet for ansvarlig for opfølgningen varierer på de ovenfor behandlede forskellige fokusområder, bedes I venligst angive det i besvarelsen. Eksempelvis ved i svaret at anføre fokusområde eller strategi ud for det pågældende niveau af ansvarlige). ☐ Bestyrelsen følger op på: ☐ Rektor/rektorat følger op på: ☐ Fakultetsniveau følger op på: ☐ Institutniveau følger op på: ☐ Uddannelsesniveau følger op på: ☐ Andet (hvem og hvad følger de op på):
Q3b:	Hvor ofte følges der (typisk/i de fleste tilfælde) op på strategiske målsætninger og iværksatte

	tiltag for understøttelse af de studerendes læring? (Hvis der for forskellige strategier/mål eller for forskellige niveauer følges op med forskellige intervaller, bedes I venligst angive dette i besvarelsen. Eksempelvis ved at skrive strategi, der følges op på/niveau der følger op, ud for svaret). ☐ Hver 3. måned eller oftere: ☐ Hver 3.-6. måned: ☐ Hver 6. måned-årligt: ☐ Sjældnere eller andet:
Q3c	Beskriv i kort form (max ½ side) de vigtigste opfølgende aktiviteter, samt hvilke konkrete strategier/mål de følger op på:
Q3d	I det omfang opfølgningen i væsentligt omfang sker decentralt (fakultets-, institutions- og uddannelsesniveau), beskriv da hvilke processer der fra centralt hold er sat op for at sikre, at opfølgningen decentralt sker.

Økonomiske prioriteringer

Q4	Har den centrale ledelse afsat særligt øremærkede ressourcer til følgende (sæt gerne flere x): ☒ Understøttelse af institutionens uddannelsesmålsætninger ☒ Frie puljemidler til at understøtte god læring ☒ Centre eller andre organisatoriske enheder med et primært fokus på kvalitet i uddannelserne og de studerendes læring ☒ Pædagogisk opkvalificering af underviserne (fx øremærkede kompetenceudviklingsmidler til formålet) ☐ Løntillæg eller lign. til gode undervisere, studiechefer mv. ----- Venligst beskriv de markerede tiltag og indikér mængden af ressourcer:
Del 2: Konkrete tiltag for understøttelse af de studerendes læringsudbytte	

Denne sektion af spørgsmål omhandler **den centrale ledelses konkrete indsatser** for understøttelse af de studerendes læring. Herunder ønskes oplyst konkrete **eksempler** på prioriterede tiltag med **væsentlig udbredelse** inden for institutionen, som er iværksat, direkte understøttet eller på anden vis konkret forankret på institutionens centrale ledelsesniveau. Med tiltag forstås **politikker, regler, initiativer, projekter mv.**

Spørgsmålene er delt op i tre indsatsområder målrettet henholdsvis **uddannelsernes indhold og tilrettelæggelse (Q5a)**, **de studerende (Q5b)** samt **underviserne (Q5c)**. For hvert af de tre indsatsområder for understøttelse af de studerendes læring er oplyst konkrete former for tiltag som udvalget finder relevante og centrale at belyse.

I bedes inden for hver af de tre indsatser (uddannelsernes indhold og tilrettelæggelse, studerende samt undervisere) beskrive et eller flere eksempler på sådanne konkrete tiltag (dvs. 1-3 eksempler for henholdsvis Q5a, b og c)

For hvert eksempel I beskriver, gælder følgende:

1. *Eksemplerne skal gælde konkrete tiltag, som er iværksat, direkte understøttet eller på anden vis konkret forankret i institutionens centrale ledelsesniveau. Eksemplerne skal afspejle tiltag, som har en væsentlig udbredelse og effekt/indflydelse inden for den samlede institution.*

2. *Beskrivelsen af det enkelte eksempel skal omfatte:*
 - a. *hvad der konkret bliver gjort*
 - b. *om der er afsat særlige økonomiske ressourcer til pågældende tiltag (hvor mange)*
 - c. *om tiltagens effekt på de studerendes læring evalueres (hvordan)*
3. *Det bedes anført, om tiltaget (i dag) er fælles for hele institutionen, for størstedelen af uddannelser eller for få af uddannelserne.*

Q5a	I bedes beskrive 1-3 uddybende eksempler (naturligvis gerne flere) på centralt prioriterede tiltag, målrettet uddannelsernes indhold og tilrettelæggelse. Med tiltag målrettet uddannelsens indhold og tilrettelæggelse menes eksempelvis: • Tiltag, der sikrer uddannelser på et internationalt fagligt niveau (herunder fx tiltag som international benchmarking af uddannelserne, international evaluering af uddannelser, deltagelse i internationale fora om læring i videregående uddannelse). • Udvikling og udbredelse af nye undervisningsformer med det formål at styrke de studerendes udbytte. • Tiltag, der sikrer høj kvalitet i videngrundlaget for undervisningen (herunder tiltag som fx regler, der begrænser frikøb fra undervisning, brug af eksterne eller deltidsansatte undervisere, der underviser i fagets praktiske anvendelse, inddragelse af de studerende i forsknings- og udviklingsaktiviteter). • Eksamensformer, der understøtter de studerendes læring og kompetencemål i uddannelserne. • Gode læringsmiljøer for de studerende (som fx systematisk feedback i undervisningsforløb, kontakt mellem studerende og undervisere både i og uden for undervisningen, faciliteter, der understøtter de studerendes indbyrdes samarbejde om læring). • Evt. andre områder. ----- <i>Eksempel 1:</i> <i>Eksempel 2:</i> <i>Eksempel 3:</i>
Q5b	I bedes beskrive 1-3 uddybende eksempler (naturligvis gerne flere) på centralt prioriterede tiltag, målrettet de studerende. Med tiltag målrettet de studerende menes eksempelvis: • Tiltag, der fremmer engagerede og motiverede studerende, herunder fx tiltag som skal øge studerendes deltagelse i undervisningen og den tid, de samlet bruger på uddannelsen. • Tiltag, der understøtter de studerendes evner til at anvende det lærte i efterfølgende beskæftigelse, herunder fx tiltag som praksisrettede elementer i uddannelserne, de studerendes kontakt med virksomheder/organisationer fra aftagerfeltet. • Tiltag, der hjælper studerende med internationalt udsyn, herunder fx tiltag som studie- eller praktikophold i udlandet, internationalt uddannelsessamarbejde, internationale undervisere mv. • Evt. andre områder. ----- <i>Eksempel 1:</i> <i>Eksempel 2:</i> <i>Eksempel 3:</i>
Q5c	I bedes beskrive 1-3 uddybende eksempler (naturligvis gerne flere) på centralt prioriterede tiltag, målrettet underviserne.

	Med tiltag målrettet underviserne menes eksempelvis: • Tiltag, der udvikler undervisernes pædagogisk/didaktiske kompetencer, herunder fx tiltag som kurser og videreuddannelse, organiseret videnudveksling (workshops, diskussionsfora, working papers om erfaringer med nye undervisningsformer og metoder etc.) om undervisningskvalitet. • Tiltag, der udvikler undervisernes faglige videnniveau, herunder fx tiltag som aktiv deltagelse i forsknings- og udviklingsaktiviteter med relevans for deres undervisning, videreuddannelse eller anden form for faglig opdatering. • Tiltag, der understøtter undervisernes viden om uddannelsens anvendelse i praksis, herunder fx tiltag som underviserpraktik, inddragelse af eksterne ressourcepersoner i undervisningen. • Tiltag, der understøtter undervisernes motivation for at undervise, herunder fx tiltag som karrierespor for undervisere, vægt på undervisning ved forfremmelser, aktiv lønpolitik med vægt på god undervisning. • Evt. andre områder. ----- <i>Eksempel 1:</i> <i>Eksempel 2:</i> <i>Eksempel 3:</i>
--	---

Del 3:
Forslag til at fremme de studerendes læringsudbytte i uddannelserne

I disse to afsluttende spørgsmål vil vi gerne give jer mulighed for at komme med forslag til, hvordan de studerendes læringsudbytte i de videregående uddannelser bedst sikres/understøttes.

Q6	Hvilket centralt tiltag på institutionen, mener I, <u>bedst</u> understøtter de studerendes læring?
Q7	Hvad mener I, er den største barriere for bedre læringsudbytte blandt studerende, som institutionen oplever i dag?

Udvalg for Kvalitet og Relevans
i de Videregående Uddannelser